

Fond za humanitarno pravo

Četvrti izveštaj

o sprovođenju

Nacionalne strategije

za procesuiranje ratnih zločina

Fond za humanitarno pravo

Četvrti izveštaj

o sprovođenju
Nacionalne strategije
za procesuiranje ratnih zločina

Beograd,
jun 2019. godine

Projekat je podržan od strane Evropske unije. Stavovi izneti ovde pripadaju isključivo autoru i ne odražavaju nužno zvanične stavove Evropske unije.

Sadržaj

Predgovor	5
Uvod.....	7
I. Procesuiranje predmeta na osnovu prioriteta određenih u skladu sa kriterijumima definisanim Tužilačkom strategijom	12
II. Porast broja optužnica u odnosu na broj istraga	12
III. Porast broja pravosnažno okončanih postupaka u odnosu na broj optuženja	15
IV. Kraće prosečno trajanje postupaka za ratne zločine	15
V. Pozitivna ocena Evropske komisije o usklađenosti sistema zaštite i podrške svedocima i žrtvama u Republici Srbiji sa standardima Evropske unije	16
VI. Smanjen broj nestalih lica čija sudbina nije razjašnjena	17
VII. Povećan broj pokrenutih i pravosnažno okončanih postupaka zahvaljujući regionalnoj saradnji	17
VIII. Izveštaji glavnog tužioca i predsednika MKSJ/MRMKS podneti Savetu bezbednosti	18
IX. Pozitivni izveštaji drugih relevantnih vladinih i nevladinih organizacija.....	19
Oblasti koje pokriva Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina	20
POVEĆANJE EFIKASNOSTI POSTUPAKA ZA RATNE ZLOČINE PRED ORGANIMA REPUBLIKE SRBIJE.....	21
ZAŠTITA SVEDOKA I ŽRTAVA	31
PODRŠKA SVEDOCIMA I ŽRTVAMA	34
ODBRANA OKRIVLJENOG	39
SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE I PITANJE NESTALIH LICA	41
SARADNJA SA MEĐUNARODNIM KRIVIČNIM TRIBUNALOM ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU	46
REGIONALNA I ŠIRA MEĐUNARODNA SARADNJA	49
UNAPREĐENJE UKUPNOG ODNOSA DRUŠTVA PREMA PITANJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE	55
Tabelarni prikaz realizacije aktivnosti	61

Skraćenice

Akциони plan	Akциони plan za Poglavlje 23
BiA	Bezbednosno-informativna agencija
BiH	Bosna i Hercegovina
DORH	Državno odvjetništvo Republike Hrvatske
DVT	Državno veće tužilaca
EU	Evropska unija
EULEKS/EULEX	Misija vladavine prava Evropske unije na Kosovu
FHP	Fond za humanitarno pravo
Grupa za nestala lica	Grupa za nestala lica Međunarodne komisije za nestala lica
Jedinica za zaštitu	Jedinica za zaštitu učesnika u krivičnom postupku
Komisija za nestala lica	Komisija za nestala lica Vlade Republike Srbije
MKSJ	Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju Ujedinjenih nacija
MRMKS	Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove
MKCK	Međunarodni komitet Crvenog krsta
MKNL	Međunarodna komisija za nestala lica
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije
Nacionalna strategija	Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina
Nacrt	Prvi Nacrt revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
Okvirni plan	Okvirni plan za rešavanje pitanja nestalih lica iz sukoba na području bivše Jugoslavije
Radno telo	Radno telo za praćenje sprovođenja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina
SB	Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija
SORZ	Služba za otkrivanje ratnih zločina Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije
SRS	Srpska radikalna stranka
TRZ	Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije
Tužilac	Tužilac za ratne zločine Republike Srbije
Tužilačka strategija	Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji 2018–2023.
UN	Ujedinjene nacije
UNDP	Program Ujedinjenih nacija za razvoj
UNMIK	United Nations Interim Administration Mission in Kosovo Privremena administrativna misija Ujedinjenih nacija na Kosovu
VBA	Vojnobezbednosna agencija
VJ	Vojska Jugoslavije
VOA	Vojnoobaveštajna agencija
Vlada	Vlada Republike Srbije
VSS	Visoki savet sudstva
Zahtev	Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja
Zamenik tužioca	Zamenik tužioca za ratne zločine Republike Srbije
ZBPP	Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (<i>Službeni glasnik Republike Srbije</i> broj 87/2019. godine)
ZKP	Zakonik o krivičnom postupku (<i>Službeni glasnik Republike Srbije</i> , br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014)
ZSPIJZ	Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja (<i>Službeni glasnik Republike Srbije</i> , br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010)
ZZPL	Zakon o zaštiti podataka o ličnosti (<i>Službeni glasnik Republike Srbije</i> , br. 97/2008, 104/2009 - dr. zakon, 68/2012 - odluka US i 107/2012)

Predgovor

Fond za humanitarno pravo (FHP) prati i pruža podršku suđenjima za ratne zločine još od prvih postupaka koji su vođeni u Republici Srbiji 2002. godine. FHP je jedina organizacija koja u kontinuitetu prati i analizira suđenja za ratne zločine u Srbiji i o tome obavještava domaću i međunarodnu javnost. FHP podnosi krivične prijave protiv osumnjičenih i ustupa dokumentaciju o počinjenim ratnim zločinima Tužilaštvu za ratne zločine (TRZ). Takođe, FHP identifikuje i ohrabruje svedoke i žrtve da svedoče u predmetima ratnih zločina i time doprinesu uspostavljanju pravde za zločine iz prošlosti.

Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina (u daljem tekstu: Nacionalna strategija) usvojena je u februaru 2016. godine. FHP je jedina nevladina organizacija koja izveštava o implementaciji Nacionalne strategije, sa ciljem da pomogne u proceni kvaliteta i kvantiteta ispunjavanja predviđenih mera i aktivnosti.

Pred vama je četvrti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije koji FHP objavljuje. Za kompletan uvid u dosadašnje sprovođenje Nacionalne strategije relevantni su i Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, kao i Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, koje je FHP predstavio tokom 2017. i 2018. godine.¹

5

Nalazi FHP-ovog istraživanja u četvrtom izveštaju pokazuju da za 40 meseci od usvajanja Nacionalne strategije nije došlo do napretka u oblasti procesuiranja ratnih zločina. Od 21 optužnice koje su podignute od usvajanja Nacionalne strategije, najmanje 18 nije rezultat incijalnog rada TRZ-a, već su ustupljene iz BiH.²

- ¹ *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2017. godine, dostupan na internet prezentaciji FHP-a: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/12/Izvestaj_Strategija_1.pdf; *Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jun 2018. godine, dostupan na internet prezentaciji FHP-a: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/07/Izvestaj_Strategija_2_SRP-ff.pdf; *Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2018. godine, dostupan na internet prezentaciji FHP-a: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/12/Treci_izvestaj_o_sprovođenju_Nacionalne_strategije_za_procesuiranje_ratnih_zlocina.pdf. Svim izvorima pristupljeno: 08.05.2019. godine.
- ² Optužnice koje su podignute nakon usvajanja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, 20. februara 2016. godine: *Doboj, Ključ – Šljivari, Bratunac, Bosanska Krupa, *Ključ – Kamičak, *Ključ – Kamičak II, Srebrenica – Kravica, Sanski Most – Lušci Palanka, Caparde, Bosanska Krupa II, Ključ – Režovići, Bogdanovci, Kožuhe – Doboj, Brčko, Brčko II*, optužnica protiv Branka Brankovića, *Bratunac II, Brčko II, Ključ – Velagići, Gornje Nerodimlje, Sarajevo – Hrasnica* i optužnica protiv Dalibora Maksimovića. *Predmeti *Ključ – Kamičak* i *Ključ – Kamičak II* su spojeni. Predmeti u kojima optužnice nisu ustupljene iz BiH su: *Bogdanovci, Gornje Nerodimlje* i *Sarajevo – Hrasnica*.

Suđenja za ratne zločine i dalje traju nerazumno dugo, nije zabeležen napredak u oblasti procesnih prava žrtava, broj nestalih lica se ne smanjuje očekivanom dinamikom, dok saradnju sa Međunarodnim rezidualnim mehanizmom za krivične sudove (MRMKS) u prethodnom periodu obeležava odluka MRMKS-a da će se članovima Srpske radikalne stranke (SRS), Vjerici Radeti i Petru Jojiću, koji su optuženi za nepoštovanje suda, suditi u Hagu, a ne u Srbiji, zbog činjenice da su svedoci u ovom predmetu izjavili da bi u slučaju suđenja u Srbiji bili zabrinuti za svoju bezbednost.³

3 *Decision Re-examing the referral of a Case to the Republic of Serbia*, str. 2-3; 5, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji MRMKS-a: <http://www.irmct.org/sites/default/files/casedocuments/mict-17-111/single-judge-decisions/en/190513-decision-re-examing-referral-case-rs-jojic-radeta.pdf>, pristupljeno: 19.06.2019. godine.

Uvod

Vlada Republike Srbije usvojila je 20. februara 2016. godine Nacionalnu strategiju za procesuiranje ratnih zločina za period od 2016. do 2020. godine, kojom je definisan set aktivnosti čiji je zajednički cilj – unapređenje procesuiranja ratnih zločina u Srbiji.⁴

Utvrđivanje individualne krivične odgovornosti za ratne zločine počinjene tokom 1990-ih godina deo je formalnih uslova za pristupanje Srbije Evropskoj uniji. Kao neposredan odgovor na preporuke koje je Evropska komisija definisala u okviru Izveštaja o skriningu, Srbija je usvojila i Akcioni plan za Poglavlje 23⁵, koji se odnosi na reformu pravosuđa i osnovna prava, uključujući ratne zločine.⁶ Akcioni plan, u delu „1.4. Ratni zločini”, predviđa set aktivnosti za sve državne organe koji su nadležni za procesuiranje ratnih zločina.

Revizija Akcionog plana za Poglavlje 23

U izveštajnom periodu je Ministarstvo pravde Republike Srbije započelo proces revizije Akcionog plana za Poglavlje 23. Održan je okrugli sto povodom prvog Nacrta revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23 (Nacrt), a organizacije civilnog društva i zainteresovana javnost su poslale predloge i komentare na nacrt.⁷ Nakon što Evropska komisija dostavi svoje mišljenje o nacrtu revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23, očekuje se da Ministarstvo pravde preduzme naredne korake u pravcu njegove revizije.⁸

7

4 Tekst Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2016-05/p_nac_stragetija_lat.PDF, pristupljeno: 08.05.2019. godine.

5 Tekst Akcionog plana za Poglavlje 23 je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <http://www.mpravde.gov.rs/tekst/12647/akcioni-plan-za-pregovaranje-poglavlja-23-usvojen-na-sednici-vlade-srbije-27-aprila-2016.php>, pristupljeno: 08.05.2019. godine.

6 *Izveštaj o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva Republike Srbije sa pravnim tekovinama EU* (skraćeno: *Izveštaj o skriningu*) dostupan je na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <http://www.mpravde.gov.rs/tekst/7073/izvestaj-o-skriningu.php>, pristupljeno: 08.05.2019. godine.

7 Videti: *Prvi nacrt revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23*, zvanična internet prezentacija Ministarstva pravde, dostupno na: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/22159/prvi-nacrt-revidiranog-akcionog-plana-za-poglavlje-23.php>, pristupljeno: 08.05.2019. godine.

8 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 25-F137604, od 24.04.2019. godine.

Kada je reč o najavljenom reviziji, FHP naglašava da je Savet za sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23 veliki broj aktivnosti predložio za brisanje.⁹ Neke aktivnosti su ocenjene kao „u potpunosti ispunjene”, te su kao takve i predviđene za brisanje. Prema nalazima FHP-a, ovakva ocena ispunjenosti aktivnosti je posledica činjenice da su indikatori, odnosno pokazatelji rezultata često nemerljivi, čime je ostavljen prostor za paušalne ocene o ispunjenosti aktivnosti. Tako je, primera radi, obrisana aktivnost koja se odnosila na diskusiju o Tužilačkoj strategiji za istragu i gonjenje ratnih zločina (Tužilačka strategija), njeno usvajanje i početak primene.¹⁰ Tačno je da je Tužilačka strategija usvojena tokom 2018. godine, ali FHP ističe da bi umesto potpunog brisanja prikladnije bilo redefinisavanje ove aktivnosti, kako bi se definisalo praćenje sprovođenja Tužilačke strategije, imajući u vidu da iz samog teksta strategije nije jasno na koji način će se pratiti njena implementacija.¹¹

Još jedan primer, koji ilustruje problem brisanja aktivnosti u prvom nacrtu revidiranog Akcionog plana, jeste i aktivnost koja se odnosi na izmenu sistematizacije Tužilaštva za ratne zločine i zapošljavanje psihologa koji će se baviti žrtvama i svedocima.¹²

Iako poslednji dostupan izveštaj o implementaciji Akcionog plana ocenjuje da ova aktivnost nije ispunjena, nacrt predviđa njeno brisanje.¹³

8

FHP posebno ističe da je nacrt takođe predvideo da bi ubuduće, umesto Radnog tela za praćenje Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina (Radno telo), implementaciju Nacionalne strategije trebalo da prati TRZ.¹⁴ U komentarima koje je FHP dostavio Ministarstvu pravde, FHP je istakao da je TRZ jedan od državnih organa

9 Prvi nacrt revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23 je u oblasti ratnih zločina (ili u oblastima koje posredno imaju veze sa procesuiranjem ratnih zločina) predvideo brisanje sledećih aktivnosti: 1.3.9.2; 1.4.1.2; 1.4.1.3; 1.4.1.4; 1.4.1.7; 1.4.1.8; 1.4.2.2; 1.4.3.2; 1.4.3.3; 1.4.3.4; 1.4.3.5; 1.4.4.1; 1.4.4.2; 1.4.4.4; 1.4.4.5; 1.4.4.6; 1.4.4.7. Prvi nacrt revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23 je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde, videti dokument: *Revizija Akcionog plana – Pravosuđe*, <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/22159/prvi-nacrt-revidiranog-akcionog-plana-za-poglavlje-23.php>, pristupljeno: 03.06.2019. godine.

10 Prvi nacrt revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23, dokument: *Revizija Akcionog plana – Pravosuđe*, aktivnost 1.4.1.4, str. 9.

11 *Komentari Fonda za humanitarno pravo (FHP) na prvi nacrt revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23*, HlcIndexOut: 25-F136701, 08.02.2019. godine, str. 3.

12 Prvi nacrt revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23, dokument: *Revizija Akcionog plana – Pravosuđe*, aktivnost 1.4.4.4, str. 31.

13 *Polugodišnji izveštaj Pregovaračke grupe za Poglavlje 23 za treći i četvrti kvartal 2108. godine (Action plan for Chapter 23 with implementation status on 31st December 2019, Negotiation Group for Chapter 23)*, aktivnost: 1.4.4.4, str. 247-248. Izveštaj je dostupan samo na engleskom jeziku, na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/22364/polugodisnji-izvestaj-pregovaracke-grupe-za-poglavlje-23-za-treci-i-četvrti-kvartal-2018-godine.php>, pristupljeno: 03.06.2019. godine.

14 Prvi nacrt revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23, dokument: *Revizija Akcionog plana – Pravosuđe*, aktivnost 1.4.1.1, str. 4.

koji treba da sprovede Nacionalnu strategiju, dok nadzor nad njenim sprovođenjem treba da ostane u nadležnosti Radne grupe kao nezavisnog tela. Time se ujedno omogućava vršenje nadzora nad realizacijom aktivnosti za koje je odgovorno TRZ, a takođe se TRZ rasterećuje odgovornosti koordinacije sprovođenja Nacionalne strategije i vršenja nadzora nad radom drugih državnih organa. Ukoliko bi predložena promena ostala u revidiranom Akcionom planu, TRZ bi se našlo u situaciji da vrši nadzor nad implementacijom aktivnosti za koje su odgovorni, između ostalih, Ministarstvo pravde, Viši sud u Beogradu, Jedinica za zaštitu učesnika u krivičnom postupku ili Služba za otkrivanje ratnih zločina (SORZ).¹⁵

Ipak, potrebno je naglasiti da revizija Akcionog plana za Poglavlje 23, koja je u toku, ne utiče na implementaciju mera i aktivnosti iz Nacionalne strategije. Prateći smernice iz Akcionog plana, Nacionalna strategija je definisala aktivnosti čijom realizacijom bi trebalo da se unapredi efikasnost procesuiranja ratnih zločina.

Osim Radnog tela, koje je nadležno da izveštava o njenoj implementaciji, FHP prati implementaciju strategije sa ciljem da u formi *izveštaja iz senke* ponudi nalaze i zaključke o implementaciji Nacionalne strategije.¹⁶

Ovo je četvrti izveštaj o monitoringu implementacije Nacionalne strategije koji FHP objavljuje. Izveštaj sadrži kratak pregled trenutnog stanja i odnosi se na period od 1. decembra 2018. godine do 1. juna 2019. godine.

9

Metodologija

Podaci korišćeni za izradu ovog Izveštaja potiču iz tri osnovna izvora. Prvi izvor su izveštaji državnih i međunarodnih organa, uključujući izveštaje Radnog tela i izveštaje glavnog tužioca i predsednika Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove Savetu bezbednosti UN-a.¹⁷ Drugi izvor su podaci prikupljeni od državnih organa, nosilaca aktivnosti predviđenih Nacionalnom strategijom, putem zahteva za pristup informacijama od javnog značaja.

15 *Komentari Fonda za humanitarno pravo (FHP) na prvi nacrt revidiranog Akcionog plana za Poglavlje 23*, HlcIndexOut: 25-F136701, 08.02.2019. godine, str. 2; *Komentari FHP-a na nacrt Akcionog plana za Poglavlje 23*, saopštenje za javnost, FHP, 14.02.2019. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=36354>, pristupljeno: 06.06.2019. godine.

16 Odluka Vlade Republike Srbije o obrazovanju Radnog tela za praćenje sprovođenja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina (*Službeni glasnik Republike Srbije* broj 80 od 29.08.2017. godine).

17 Izveštaji glavnog tužioca i predsednika Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove Savetu bezbednosti UN-a su dostupni na: <http://www.irmct.org/en/basic-documents/reports>, pristupljeno: 06.06.2019. godine.

Imajući u vidu da FHP prati sva suđenja za ratne zločine koja se odvijaju pred Višim i Apelacionim sudom u Beogradu, treći izvor informacija predstavljaju i izveštaji FHP-a sa ovih suđenja.¹⁸

Prepreke koja se javljaju prilikom pripreme izveštaja Fonda za humanitarno pravo o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina

Prepreku u prikupljanju informacija predstavlja činjenica da je Radno telo, koje treba da nadzire i izveštava o realizaciji Nacionalne strategije, osnovano sa godinu i po dana zakašnjenja, u avgustu 2017. godine. Kašnjenje u formiranju ovog Radnog tela za posledicu ima i kontinuirano kašnjenje u dinamici objavljivanja zvaničnih izveštaja o napretku u realizaciji aktivnosti predviđenih Strategijom. Tako je do završetka rada na ovom izveštaju, Radno telo objavilo ukupno šest izveštaja, koji zajedno pokrivaju period od 20. februara 2016. godine do 31. marta 2019. godine.¹⁹ Osim što izveštaji Radnog tela kasne, informacije sadržane u ovim izveštajima su uglavnom šturu, izveštavanje po aktivnostima često odstupa od onoga što je u aktivnosti predviđeno, a sami izveštaji su teško razumljivi čak i stručnoj javnosti koja aktivno prati teme koja se odnose na suđenja za ratne zločine. Takođe je potrebno naglasiti da su ocene o realizaciji aktivnosti često paušalne i nelogične.

10 Na primer, u Izveštaju broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, koji je pripremila Radno telo, aktivnost koja se odnosi na „unapređenje saradnje između pravosudnih organa Republike Srbije i Službe za otkrivanje ratnih

18 Videti sekciju *Publikacije* na internet prezentaciji FHP-a: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=223>, kao i sekciju *Pojedinačni predmeti* na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>. Svim izvorima pristupljeno: 07.05.2019. godine.

19 Nacionalna strategija predviđa da Radno telo definiše zaključke i preporuke nadležnim institucijama i da o rezultatima sprovođenja strategije kvartalno izveštava Savet za sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23 i Vladu Republike Srbije. *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen na drugoj sednici Radnog tela, 22. januara 2018. godine; *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen 29. maja 2018. godine; *Izveštaj broj 3 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen 13. septembra 2018. godine; *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen 21. novembra 2018. godine; *Izveštaj broj 5 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen 28. marta 2019. godine; *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina* je usvojen 19. juna 2019. godine. Svi izveštaji su dostupni na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/17978/izvestaj-o-sprovođenju-nacionalne-strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlocina.php>, pristupljeno: 08.07.2019. godine.

zločina sa Privremenim institucijama samouprave u Prištini²⁰ ocenjuje se kao aktivnost koja se „uspešno sprovodi“.²¹ Budući da u poslednja tri izveštaja piše da je „stanje nepromenjeno“²², kao i da je u junu 2018. godine navedeno da je tužilac za ratne zločine „o nepostupanju Privremenih institucija samouprave u Prištini po zahtevima TRZ-a [...] obavila konsultacije sa nadležnim pomoćnikom ministra pravde“²³, a da je u martu 2018. godine navedeno da „privremene institucije samouprave u Prištini, ni posle dve urgencije nisu postupile po zahtevu za uzajamnu pravnu pomoć“²⁴, treba primetiti da ocena o realizaciji ove aktivnosti nije u skladu sa informacijama sadržanim u dosadašnjim izveštajima Radnog tela.²⁵

Za razliku od prethodnih izveštaja koje je pripremao FHP, za pripremu ovog izveštaja nisu konsultovani kvartalni izveštaji o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23. Naime, poslednji izveštaj o sprovođenju Akcionog plana objavljen je u julu 2018. godine, a od tada je objavljen Polugodišnji izveštaj Pregovaračke grupe za Poglavlje 23 za treći i četvrti kvartal 2108. godine²⁶, ali ne i redovni kvartalni izveštaji o sprovođenju Akcionog plana.²⁷

-
- 20 Aktivnost glasi: „Unapređenje saradnje između pravosudnih organa Republike Srbije i Službe za otkrivanje ratnih zločina sa Privremenim institucijama samouprave u Prištini sprovoditi u svemu prema Zaključku Vlade Republike Srbije 05 broj 018-1862/2013-1 od 7. marta 2013. godine, kojim je usvojen tekst Procedura uzajamne pravne pomoći“, Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 33.
 - 21 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 123-124.
 - 22 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 92-93; *Izveštaj broj 5 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 110-111; *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 123-124.
 - 23 *Izveštaj broj 3 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, septembar 2018. godine str. 76.
 - 24 *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 60-61.
 - 25 *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 60-61; *Izveštaj broj 3 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, septembar 2018. godine, str. 76; *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 92-93; *Izveštaj broj 5 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 110-111; *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 123-124.
 - 26 **Napomena:** *Polugodišnji izveštaj Pregovaračke grupe za Poglavlje 23 za treći i četvrti kvartal 2018. godine* je dostupan samo na engleskom jeziku; Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 25-F137604, od 24.04.2019. godine.
 - 27 *Izveštaj broj 2/2018 o sprovođenju Akcionog plana za Poglavlje 23*, iz jula 2018. godine, je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/files/Izve%C5%A1taj%20br.%202-2018%20o%20sprovo%C4%91enju%20Akcionog%20plana%20za%20Poglavlje%2023.pdf>, pristupljeno: 03.06.2019. godine.

I. Procesuiranje predmeta na osnovu prioriteta određenih u skladu sa kriterijumima definisanim Tužilačkom strategijom

Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji, za period 2018–2023, usvojena je 4. aprila 2018. godine.²⁸

Imajući u vidu činjenicu da je najočigledniji nedostatak Tužilačke strategije odsustvo jasnih kriterijuma kojima će se TRZ voditi prilikom određivanja slučajeva koji će imati prioritet prilikom procesuiranja u narednom periodu²⁹, FHP naglašava da nije moguće pratiti niti implementaciju Tužilačke strategije, niti je moguće oceniti da li se predmeti procesuiraju u skladu sa kriterijumima ove strategije.

Na osnovu optužnica koje su podignute u izveštajnom periodu, nalaz FHP-a iz prethodnih izveštaja o sprovođenju Nacionalne strategije ostaje nepromenjen – TRZ je nastavilo sa praksom podizanja optužnica u manje složenim predmetima. Naime, u sve četiri optužnice, koje su podignute i potvrđene u periodu od 1. decembra 2018. godine do 1. juna 2019. godine, optuženo je po jedno lice nižeg ranga.³⁰

II. Porast broja optužnica u odnosu na broj istraga

12

U periodu od 1. decembra 2018. godine do 1. juna 2019. godine, **TRZ je podiglo četiri optužnice** za ratne zločine protiv ukupno četiri lica.³¹

28 *Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023)* dostupna je na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2018-05/strategija_trz_srb.pdf, pristupljeno: 20.11.2018. godine.

29 *Komentari Fonda za humanitarno pravo na nacrt Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji u periodu od 2018. do 2023. godine* su dostupni na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/03/Komentari_Fonda_za_humanitarno_pravo_na_Nacrt_Tuzilacke_strategije_za_istragu_i_gonjenje_ratnih_zlocina_u_Republici_Srbiji_2018-2023_14.03.2.pdf; *Izveštaj o napretku Srbije za 2019. godinu*, str. 20, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva za evropske integracije: [http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/20190529-serbia-report_SR\(2\).pdf](http://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/20190529-serbia-report_SR(2).pdf). Svim izvorima pristupljeno: 06.06.2019. godine.

30 U pitanju su optužnice u predmetima: *Bogdanovci, Gornje Nerodimlje i Sarajevo-Hrasnica*, kao i optužnica protiv Dalibora Maksimovića.

31 Videti sekciju *Optužnice* u okviru sekcije *Predmeti* na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/predmeti/optu%C5%BEnice>, pristupljeno: 05.06.2019. godine.

U izveštajnom periodu je u TRZ-u doneta jedna naredba za sprovođenje istrage.³² Ukupan broj predmeta u fazi predistrage je 2.581, dok je u fazi istrage 15 predmeta.³³ Ovo tužilaštvo je u daljem radu zadržalo ukupno 2.032 predmeta, koji su u prethodnom periodu preuzeti iz tužilaštava opšte nadležnosti.³⁴

Imajući u vidu informacije o ovolikom broju predmeta, koji se nalaze ili u fazi istrage ili u predistrazi, te da je u prethodnih šest meseci podignuto svega četiri optužnice, i dalje se **ne može zaključiti da je u poslednjih šest meseci došlo do povećanja broja optužnica u odnosu na broj predmeta koji se nalaze u istrazi.**

Izveštaj Tužilaštva za ratne zločine na osnovu tačaka 1.4.1.10. i 1.4.3.5. Akcionog plana za Poglavlje 23

Tužilaštvo za ratne zločine je 24. decembra 2018. godine na svojoj internet prezentaciji objavilo *Izveštaj na osnovu tačaka 1.4.1.10. i 1.4.3.5. Akcionog plana za Poglavlje 23*, koji je trebalo da prikaže šta je učinjeno u pogledu svih krivičnih optužbi od 2005. godine, kako bi se ispitalo da li su sve optužbe za ratne zločine adekvatno istražene.³⁵ Priprema pomenutog izveštaja je obaveza koja proističe iz Akcionog plana za Poglavlje 23, a njegovo objavljivanje je bilo predviđeno za drugi kvartal 2016. godine.³⁶

U sadržinskom smislu, ovaj izveštaj je trebalo da se fokusira na slučajeve u vezi sa „visoko rangiranim oficirima“.³⁷ Međutim, osim statističkih podataka, u izveštaju nisu predstavljeni podaci o tome šta je konkretno TRZ učinilo da istraži sve krivične optužbe od 2003. do 2018. godine.³⁸ Tako su u izveštaju, po godinama predstavljeni kvantitativni podaci o broju krivičnih prijava, o broju zahteva za sprovođenje istrage, o broju prekida i obustava istrage, o broju podignutih optužnica, o broju predmeta ustupljenih tužilaštvima opšte nadležnosti, itd.

13

32 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 12/19, od 07.06.2019. godine. **Napomena:** U odgovoru koji je dostavljen FHP-u navedeno je da se ovaj podatak odnosi na period 01.12.2018 – 05.06.2019. godine.

33 *Ibid.*

34 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 12/19, od 07.06.2019. godine; Poslednji izveštaj Radnog tela navodi da su preuzeti i evidentirani svi predmeti ratnih zločina od tužilaštava opšte nadležnosti, videti: *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 6.

35 *Izveštaj na osnovu tačaka 1.4.1.10. i 1.4.3.5. Akcionog plana za Poglavlje 23* dostupan je na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2018-12/izvestaj_latinica.pdf, pristupljeno: 04.06.2019. godine.

36 *Akциони plan za Poglavlje 23*, aktivnosti 1.4.1.10. i 1.4.3.5, str. 125; 131-132.

37 *Ibid.* Videti kolonu kod obe aktivnosti: *Pokazatelji rezultata*.

38 Iako je aktivnost Akcionog plana za Poglavlje 23 predvidela da će izveštaj obuhvatiti krivične optužbe nakon 2005. godine, Izveštaj prikazuje postupanje Tužilaštva za ratne zločine od osnivanja 2003. godine do sačinjavanja izveštaja. *Izveštaj na osnovu tačaka 1.4.1.10. i 1.4.3.5. Akcionog plana za Poglavlje 23*, str. 2.

Takođe, navedene su i kvalifikacije krivičnih dela za koja su podneti zahtevi za sprovođenje istrage, zbog postojanja osnovane sumnje u pogledu izvršenja tih krivičnih dela. U drugom delu izveštaja su prikazane faze u kojima se nalaze svi postupci po optužnicama podignutim od 2003. do 2018. godine.³⁹

FHP zaključuje da se izveštaj fokusira na kvantitativno prikazivanje dosadašnjih rezultata rada TRZ-a. Takva forma izveštavanja nije prikladna za sadržinsku analizu, te stoga ne može da odgovori na pitanje da li su sve krivične optužbe adekvatno istražene, kako je to bilo predviđeno u Akcionom planu za Poglavlje 23. Osim toga, cilj objavljivanja ovog izveštaja bio je da se javnosti učini dostupnim šta je TRZ preduzelo u vezi sa svim krivičnim optužbama u proteklih 15 godina. U tom kontekstu, ovaj izveštaj je samo u formalnom smislu ispunio svoju svrhu.

U sadržinskom smislu, statističke informacije sadržane u njemu ne mogu da se dovedu u vezu sa nastojanjem da se unapredi ukupan odnos društva prema pitanju suđenja za ratne zločine, a takođe ne mogu da omoguće veću transparentnost u postupanju TRZ-a, kako je to navedeno na početku ovog dokumenta.⁴⁰

FHP smatra da se odnos društva prema pitanju suđenja za ratne zločine ne može izgrađivati, niti unapređivati dokumentima koji su sačinjeni u formi statističkog pregleda. Poslednje istraživanje javnog mnjenja pokazalo je da alarmantnih 85% ispitanika ne može da navede ni jedan ratni zločin za koji se sudi ili se sudilo pred sudom u Srbiji, da čak 79% ne zna da navede ni jedan pravosudni organ koji je nadležan za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji, a da 59% ispitanika ocenjuje da je loše informisano o suđenjima za ratne zločine.⁴¹

Na osnovu navedenog, FHP zaključuje da se ovakva statistika može promeniti samo sistematičnim informisanjem javnosti. Neki od mehanizama koji bi mogli da doprinesu ovom cilju podrazumevaju poseban program za informisanje javnosti (tzv. *outreach*), pojavljivanje tužioca i zamenika tužioca za ratne zločine u medijima, omogućavanje pristupa dokumentaciji iz predmeta ratnih zločina (bez prekomerne anonimizacije optužnica i presuda), omogućavanje video-snimanja suđenja u cilju javnog prikazivanja, itd.

39 *Izveštaj na osnovu tačaka 1.4.1.10. i 1.4.3.5. Akcionog plana za Poglavlje 23*, str. 5.

40 *Ibid.*, str. 1.

41 Istraživanje javnog mnjenja za potrebe dnevnog lista *Danas* (izdavač „Dan Graf“), Beograd, avgust 2017. godine, *Obaveštenost građana Srbije o ratovima '90-ih, ratnim zločinima i suđenjima optuženima za ratne zločine*, str. 7-8; 47. Istraživanje je dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=34642>. Pristupljeno: 19.06.2019. godine.

III. Porast broja pravnosnažno okončanih postupaka u odnosu na broj optuženja

U izveštajnom periodu održana su suđenja u ukupno 23 predmeta.⁴² Kao što je ranije navedeno, u izveštajnom periodu TRZ je podiglo ukupno četiri optužnice.⁴³ Viši sud u Beogradu je doneo tri prvostepene presude⁴⁴, kao i jednu presudu kojom je potvrdio sporazum o priznanju krivičnog dela, u predmetu *Gornje Nerodimlje*.⁴⁵ Takođe, Viši sud u Beogradu je u jednom predmetu odbacio optužnicu.⁴⁶ Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu je donelo jednu presudu.⁴⁷

Na ovom mestu FHP ponovo ukazuje da indikator koji predviđa porast broja pravnosnažno okončanih postupaka u odnosu na broj optuženja ne pruža realan pregled efikasnosti rada organa nadležnih za procesuiranje ratnih zločina.

IV. Kraće prosečno trajanje postupaka za ratne zločine

U izveštajnom periodu je održano 54 dana suđenja u svim tekućim predmetima za ratne zločine pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, dok je 19 dana suđenja iz različitih razloga odloženo.⁴⁸ Pretresi u okviru pojedinačnih prvostepenih postupaka su u proseku zakazivani u razmaku od oko 30 dana.

15

-
- 42 Predmeti: *Lovas, Trnje, Čuška, Bratunac, Srebrenica – Kravica, Bosanski Petrovac – Gaj, Štrpci, Ključ – Šljivari, Bosanska Krupa, Ključ – Kamičak, Sanski Most – Lušci Palanka, Ključ – Režovići, Bosanska Krupa II, Bratunac II, Doboj – Kožuhe, Brčko, Brčko II, Ključ – Velagići, Gornje Nerodimlje, Sarajevo – Hrasnica, Bogdanovci, Branko Branković i Skočić*. Videti pregled predmeta ratnih zločina koji su procesuirani ili se trenutno procesuiraju pred sudom u Srbiji, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 05.06.2019. godine.
- 43 Videti sekciju *Saopštenja* na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja>; takođe videti pregled predmeta ratnih zločina koji su procesuirani ili se procesuiraju pred sudom u Srbiji, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>. Svim izvorima pristupljeno: 22.11.2018. godine.
- 44 Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu je donelo prvostepene presude u predmetima: *Ključ – Kamičak, Bosanski Petrovac – Gaj i Trnje; Povodom presude Višeg suda u Beogradu za zločin počinjen u selu Trnje*, saopštenje FHP, 17.04.2019. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=36548>, pristupljeno: 05.06.2019. godine.
- 45 Presuda kojom se prihvata Sporazum o priznanju krivičnog dela je doneta u predmetu *Gornje Nerodimlje*, od 19.03.2019. godine. Presuda je dostupna na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2019/05/Ramadan_Maljoku_-_SPK.pdf, pristupljeno: 05.06.2019. godine.
- 46 Rešenje K.Po2 br. 6/18 o odbačaju optužnice Kantonalnog tužilaštva Unsko – Sanskog kantona u Bihaću br. T01 o KTRZ 0026860 od 03.11.2017. godine. Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 08/19, od 25.04.2019. godine.
- 47 Presuda Apelacionog suda u predmetu *Skočić* (Kž3 Po2 1/18 od dana 13.02.2019. godine) je dostupna na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2019/06/Trecestepena_presuda_13.02.2019..pdf; *Preblage kazne za silovanje Romkinja iz Skočića*, saopštenje FHP, 11.03.2019. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=36418>. Svim izvorima pristupljeno: 05.06.2019. godine.
- 48 Hronologija suđenja u 2018. godini je dostupna na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 11.06.2019. godine.

Uzimajući u obzir da se pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu sudilo u ukupno 20 predmeta, prosek iznosi svega 3 sudeća dana po jednom predmetu.

Nalazi koji su predstavljeni u ovom izveštaju ukazuju da **u odnosu na postavljene indikator nije postignut rezultat koji bi promenio dosadašnju statistiku.**

V. Pozitivna ocena Evropske komisije o usklađenosti sistema zaštite i podrške svedocima i žrtvama u Republici Srbiji sa standardima Evropske unije

Poslednji dostupan Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije (za 2019. godinu), iz maja 2019. godine, ocenjuje da „u pogledu procesnih prava, pravni okvir ostaje samo delimično usklađen sa pravnim tekovinama EU“.⁴⁹

Izveštaj navodi da se „u pogledu podrške pružene svedocima i zaštite svedoka, kasni [...] sa usvajanjem izmena i dopuna vezanih za sprovođenje hitnih mera za zaštitu svedoka“, a takođe se konstatuje kašnjenje u sprovođenju većine preporuka iz analize Jedinice za zaštitu svedoka, koja je urađena 2016. godine.⁵⁰ Očekuje se da će koraci preduzeti radi povećanja kapaciteta Jedinice za zaštitu svedoka u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova, zajedno sa novim pravilima i postupkom za odabir kadrova, poboljšati njen rad.

16

Izveštaj takođe konstatuje da je usvojen Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći u novembru 2018. godine, te da on treba da počne da se primenjuje od oktobra 2019. godine.⁵¹ Izveštaj naglašava da je potrebno pratiti dostupnost besplatne pravne pomoći najranjivijim grupama.

U odnosu na pripremu Nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela, izveštaj navodi da je ova strategija u fazi pripreme.⁵²

⁴⁹ *Izveštaj o napretku Srbije za 2019. godinu*, str. 32.

⁵⁰ *Ibid.*

⁵¹ Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (*Službeni glasnik Republike Srbije* broj 87/2019. godine), dostupan na: <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-besplatnoj-pravnoj-pomoci.html>, pristupljeno: 13.06.2019. godine.

⁵² Radni tekst Nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela je dostupan na: <http://civilnodrustvo.gov.rs/poziv.39.html?invitationId=579>, pristupljeno: 27.06.2019. godine.

VI. Smanjen broj nestalih lica čija sudbina nije razjašnjena

Prema podacima Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (MKCK) iz **juna 2019. godine**, broj lica čija sudbina nije razjašnjena, a koja su nestala tokom oružanih sukoba u Hrvatskoj, BiH i na Kosovu iznosi **10.179**.⁵³ U novembru 2018. godine je, prema podacima MKCK-a, ovaj broj iznosio 10.261 osoba.⁵⁴

Na osnovu dinamike smanjivanja broja nestalih lica, može se izvesti zaključak da **Strategija nije dovela do unapređenja efikasnosti u potrazi za nestalim licima**.

FHP je u prethodnim izveštajima naglašavao da su dominantne prepreke u potrazi za nestalim licima: nedostatak odlučne političke volje da se potraga za nestalim licima učini efikasnijom, nedovoljni kapaciteti za potragu, pasivnost organa krivičnog gonjenja u potrazi za nestalima i procesuiranju odgovornih, itd.⁵⁵

VII. Povećan broj pokrenutih i pravnosnažno okončanih postupaka zahvaljujući regionalnoj saradnji

Gotovo svi predmeti u kojima je suđenje počelo nakon usvajanja Nacionalne strategije rezultat su regionalne saradnje. Naime, 18 optužnica, od 21 optužnice koje je TRZ podiglo nakon usvajanja Nacionalne strategije, nije rezultat incijalnog rada TRZ-a, već su ustupljene iz BiH.⁵⁶ TRZ je i u prethodnom periodu nastavilo da procesuiraju jednostavnije predmete, o čemu svedoče i poslednje četiri podignute optužnice, koje obuhvataju svega četiri optužena lica.

Iako je nesporno da su proteklih godina razmenjivane informacije i dokazi, ali i predmeti koji su potom procesuirani, ogroman broj ratnih zločina koji još uvek nisu procesuirani ukazuje da i dalje ima puno prostora za unapređenje regionalne saradnje.

53 Podaci Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, HlcIndexIn: 25-F138246, od 09.07.2019. godine.

54 Podaci Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, HlcIndexIn: 25-F135764, od 04.12.2018. godine.

55 Videti: *Predlog praktične politike: Potraga za licima nestalim tokom oružanih sukoba na teritoriji bivše Jugoslavije tokom 1990-ih godina*, FHP, jun 2018. godine, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/07/Predlog_prakticne_politike_Potruga_za_nestalima_SRP_stampano_ff_13.07.2018.pdf, pristupljeno: 15.11.2018. godine.

56 Optužnice koje su podignute nakon usvajanja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina: *Doboj, Ključ – Šljivari, Bratunac, Bosanska Krupa, *Ključ – Kamičak, *Ključ – Kamičak II, Srebrenica – Kravica, Sanski Most – Lušci, Caparde, Bosanska Krupa II, Ključ – Režovići, Kožuhe – Doboj, Brčko*, optužnica protiv Branka Brankovića, *Bratunac II, Brčko II, Ključ – Velagići*, i optužnica protiv Dalibora Maksimovića. *Predmeti *Ključ – Kamičak* i *Ključ – Kamičak II* su spojeni. Predmeti u kojima optužnice nisu ustupljene iz BiH su: *Bogdanovci, Gornje Nerodimlje i Sarajevo – Hrasnica*.

Osim toga, odsustvo razmene predmeta protiv visoko rangiranih počinilaca ukazuje i na nedostatak poverenja između tužilaštava u regionu.

Stoga FHP smatra da ovaj indikator ne može da pruži informacije o kvalitetu ustupljenih predmeta ili same regionalne saradnje.

(Videti više dole, u odeljku koji se odnosi na regionalnu i širu međunarodnu saradnju.)

VIII. Izveštaji glavnog tužioca i predsednika MKSJ/MRMKS podneti Savetu bezbednosti⁵⁷

Tužilac Serž Bramerc je u svom decembarskom obraćanju SB UN-a istakao da „Tužilaštvo MRMKS-a duboko žali zbog kontinuirane glorifikacije ratnih zločinaca i poricanja zločina, uključujući i genocid u Srebrenici. Iako je Tužilaštvo u više navrata zahtevalo hitno posvećivanje pažnje tom pitanju, razvoj događaja [...] ponovo je pokazao da je ovaj izazov veoma izražen.”⁵⁸ Bramerc je takođe istakao da se pozitivni koraci „potkopavaju neodgovornim komentarima drugih zvaničnika kojima se poriče ono što je ustanovljeno van razumne sumnje od strane međunarodnih sudova, kao i prikazivanjem ljudi koji su počinili najteže povrede međunarodnog prava kao heroja.”⁵⁹

18

Osim toga, Bramerc se u svom izveštaju posebno osvrnuo na činjenicu da je „regionalna pravosudna saradnja u pitanjima ratnih zločina među državama na području bivše Jugoslavije [...] na najnižem nivou u odnosu na ranije godine, i nastavlja da se kreće u pogrešnom smeru.”⁶⁰

57 Nakon što je 31. decembra 2017. godine okončan rad MKSJ-a, neke od njegovih nadležnosti preuzeo je Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove (MRMKS), poput: sprovođenja i završetka svih žalbenih postupaka, postupaka preispitivanja, ponovljenih suđenja, suđenja za nepoštovanje suda i lažno svedočenje, zaštitu žrtava i svedoka, nadzora nad izvršenjem kazni, pomoći nacionalnim pravosudnim sistemima, nadgledanja predmeta koji su prosledeni nacionalnim pravosudnim sistemima, održavanjem građe i upravljanja arhivama. Više o mandatu MRMKS-a videti na zvaničnoj internet prezentaciji MRMKS-a: <http://www.irmct.org/bcs/o-mehanizmu/funkcije>, pristupljeno: 13.6.2019. godine.

58 Obraćanje tužioca Međunarodnog rezidualnog Mehanizma za krivične sudove Serža Bramerca Savetu bezbednosti UN-a, Njujork, 11.12.2018. godine, str. 3, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji MRMKS-a: <http://www.irmct.org/sites/default/files/documents/181211-obracanje-tuzioca-brammertza-sbun.pdf>, pristupljeno: 13.6.2019. godine.

59 *Ibid.*

60 *Ibid.*

IX. Pozitivni izveštaji drugih relevantnih vladinih i nevladinih organizacija

Human Rights Watch (HRW) je u svom izveštaju za 2019. godinu naveo da su suđenja za ratne zločine u Srbiji otežana zbog nedostatka političke podrške, adekvatnih resursa, kao i slabog sistema podrške žrtvama ratnih zločina.⁶¹ Izveštaj posebno referiše na izveštaj tužioca MRMKS-a, Serža Bramerca, u kome se Srbija poziva da zvanično prizna da je u Srebrenici počinjen genocid.⁶²

Američki Stejt department je u izveštaju o ljudskim pravima u Srbiji za 2018. godinu nastavio da posvećuje pažnju predmetu *Bitići/Bytyqi*.⁶³ Tako Stejt department zapaža da se u javnosti govori o ovom slučaju, navodeći da nadležni naglašavaju da je istraga u ovom predmetu i dalje u toku, ali da nije učinjen značajan napredak u pravcu uspostavljanja pravde za žrtve.⁶⁴

Ovaj izveštaj se takođe bavi nastavkom suđenja u predmetu *Srebrenica – Kravica*, podsećajući da je postupak u ovom predmetu započeo zahvaljujući saradnji Srbije i Bosne i Hercegovine, na osnovu Protokola Tužilaštva Bosne i Hercegovine i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije.^{65, 66}

Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije za 2019. godinu ističe da je uspostavljen nadzorni mehanizam za praćenje sprovođenja Nacionalne strategije, ali i ističe da je sprovođenje Nacionalne strategije nastavljeno sporim tempom. U odnosu na Tužilačku strategiju, izveštaj navodi da ona nije uključila jasne kriterijume za određivanje prioriteta u predmetima ratnih zločina, kako je predviđeno Akcionim planom za Poglavlje 23.⁶⁷

19

61 *World Report 2019 (Events of 2018)*, str. 506–507. Izveštaj je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji organizacije *Human Rights Watch*: https://www.hrw.org/sites/default/files/world_report_download/hrw_world_report_2019.pdf, pristupljeno: 11.02.2019. godine.

62 *Ibid*, str. 506.

63 Više o predmetu *Bitići/Bytyqi* videti na: <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bitici.html>, pristupljeno: 17.06.2019. godine.

64 *Serbia 2018 Human Rights Report*, U.S. Department of State, str. 1–2. Izveštaj je dostupan na: <https://d2v9ipibika81v.cloudfront.net/uploads/sites/235/Serbia-2018-human-rights-report.pdf>, pristupljeno: 17.06.2019. godine.

65 *Protokol Tužilaštva Bosne i Hercegovine i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida*, od 31.01.2013. godine, dostupno na: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Cooperation/Documents/2016-05/s_protokol_trz_tbih_lat.pdf, pristupljeno 18.06.2019. godine.

66 *Serbia 2018 Human Rights Report*, U.S. Department of State, str. 1–2.

67 *Izveštaj o napretku Srbije za 2019. godinu*, str. 20.

Oblasti koje pokriva Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina

Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina podeljena je na osam oblasti, u okviru kojih su definisani opšti ciljevi, aktivnosti i vremenski okvir za njihovo ispunjenje. Te oblasti su sledeće:

1. Povećanje efikasnosti postupaka za ratne zločine pred organima Republike Srbije;
2. Zaštita svedoka i žrtava;
3. Podrška svedocima i žrtvama;
4. Odbrana okrivljenog;
5. Suđenja za ratne zločine i pitanje nestalih lica;
6. Saradnja sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju;
7. Regionalna i šira međunarodna saradnja;
8. Unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju suđenja za ratne zločine.

Za svaku oblast je u nastavku naveden opis trenutnog stanja i ključni nedostaci koji su uočeni.

POVEĆANJE EFIKASNOSTI POSTUPAKA ZA RATNE ZLOČINE

1. ISTRAGA I PODIZANJE OPTUŽNICA

Cilj 1. Tužilaštvo za ratne zločine je donelo i primenjuje Tužilačku strategiju za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (u daljem tekstu: Tužilačka strategija).

Cilj 2. Tužilaštvo za ratne zločine ima preciznu evidenciju događaja koji mogu biti kvalifikovani kao ratni zločin i evidenciju nerešenih predmeta, pomoću koje na osnovu jasno definisanih kriterijuma, vrši određivanje prioriternih predmeta u radu i sačinjava petogodišnji plan postupanja.

Cilj 3. Tužilaštvo za ratne zločine primenjuje mere za povećanje efikasnosti svog rada.

Cilj 4. Unapređeni kapaciteti Tužilaštva za ratne zločine.

Cilj 5. Unapređen položaj i efikasnost Službe za otkrivanje ratnih zločina.

Kada je reč o primeni mera za povećanje efikasnosti rada TRZ-a, u izveštajnom periodu je TRZ zaključilo jedan Sporazum o priznanju krivičnog dela.⁶⁸ U izveštajnom periodu je takođe nastavljeno unapređenje kapaciteta TRZ-a povećanjem broja zamenika tužioca za ratne zločine⁶⁹, a održane su i obuke iz međunarodnog humanitarnog prava, za zamenike tužioca i tužilačke pomoćnike u TRZ-u.⁷⁰

21

Primena Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina

Kao što je FHP već isticao u *Komentarima na nacrt Tužilačke strategije*⁷¹, ali i u *Drugom i Trećem izveštaju o sprovođenju Nacionalne strategije*⁷², Tužilačka strategija sadrži, u

68 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 8.

69 *Izveštaj broj 5 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 11-12.

70 **Napomena autora:** Obuke za zamenike tužioca i tužilačke pomoćnike u TRZ-u su održavane i tokom prethodnih godina. Ovaj nalaz se odnosi na obuke koje su realizovane u okviru realizacije aktivnosti predviđenih Nacionalnom strategijom za procesuiranje ratnih zločina. Videti deo izveštaja koji se odnosi na unapređenje kapaciteta Tužilaštva za ratne zločine, str. 23; *Izveštaj broj 5 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 13-14; 38-41; *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 15; 41-42. Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 12/19, od 07.06.2019. godine.

71 *Komentari Fonda za humanitarno pravo (FHP) na nacrt Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji u periodu od 2018. do 2023. godine*.

72 *Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jun 2018. godine, str. 21-25; *Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2018. godine, str. 22-23.

metodološkom smislu, određene nedostatke.⁷³ Naime, kako iz samog teksta strategije nije moguće jasno identifikovati koje će tačno aktivnosti preduzeti TRZ, kao ni koji su rokovi u kojima će se te aktivnosti sprovesti, **nije moguće oceniti da li se predmeti procesuiraju u skladu sa kriterijumima ove strategije.**

Poslednji Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije (za 2019. godinu) je takođe istakao da Tužilačka strategija nije uključila jasne kriterijume za određivanje prioriteta u predmetima ratnih zločina, kako je predviđeno Akcionim planom za Poglavlje 23.⁷⁴

FHP je i u svojim prethodnim izveštajima isticao da su **praćenje i evaluacija implementacije Tužilačke strategije otežani**, usled nedostatka ključnih indikatora uspešnosti – očekivanog kvantitativnog (npr. broj osuđujućih presuda, broj optužnica protiv visokorangiranih počinitelja, broj optužnica sa većim brojem žrtava) i kvalitativnog (npr. unapređena regionalna saradnja) napretka u procesuiranju ratnih zločina. Na osnovu optužnica koje su podignute u izveštajnom periodu, može se zaključiti da je TRZ nastavilo sa praksom podizanja optužnica u manje složenim predmetima.⁷⁵

Ipak, **u skladu sa Tužilačkom strategijom su u izveštajnom periodu sprovedene određene aktivnosti, poput organizovanja obuke na temu procesuiranja zločina seksualnog nasilja** (videti deo izveštaja koji se odnosi na kontinuirane obuke), a takođe je **organizovana i regionalna konferencija tužilaca u Beogradu** (videti deo izveštaja koji se odnosi na regionalnu saradnju).⁷⁶

22

Evidencija događaja koji mogu biti kvalifikovani kao ratni zločin i evidencija nerešenih predmeta

Jedine informacije o realizaciji ove aktivnosti, koje su dostupne javnosti, sadržane su u izveštajima o sprovođenju Nacionalne strategije, koje usvaja Radno telo.⁷⁷

⁷³ *Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023).*

⁷⁴ *Izveštaj o napretku Srbije za 2019. godinu*, str. 20.

⁷⁵ Videti deo izveštaja koji se odnosi na indikator: *Procesuiranje predmeta na osnovu prioriteta određenih u skladu sa kriterijumima definisanim Tužilačkom strategijom.*

⁷⁶ *Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023)*, str. 36; 41. Odgovor Pravosudne akademije na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 157. od 18.04.2019. godine; *Procesuiranje seksualnog nasilja u nadležnosti MKSJ*, vest, 8. april 2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Pravosudne akademije: <https://www.pars.rs/sr/aktuelno/aktuelno/878-bg-procesuiranje-zlocina-seksualnog-nasilja-u-nadleznosti-mksj>; Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 12/19, od 07.06.2019. godine; *Regionalna konferencija tužilaca u Beogradu*, vest, 20. maj 2019. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja/regionalna-konferencija-tu%C5%BEilaca-u-beogradu>. Svim izvorima pristupljeno: 24.06.2019. godine.

⁷⁷ Videti deo izveštaja koji se odnosi na prepreke koja se javljaju prilikom pripreme izveštaja Fonda za humanitarno pravo o sprovođenju Nacionalne strategije, str. 5-7.

Izveštaji navode da je SORZ predala TRZ-u radni materijal/evidenciju pojedinačnih i masovnih zločina počinjenih za vreme oružanih sukoba na teritoriji bivše Jugoslavije, te navode da se nastavlja ažuriranje ovog materijala.⁷⁸

Primena mera za povećanje efikasnosti rada Tužilaštva za ratne zločine

Prva mera koju predviđa Nacionalna strategija, a koja bi trebalo da unapredi efikasnost rada Tužilaštva za ratne zločine, podrazumeva da će TRZ koristiti postojeće kapacitete u skladu sa prioritetima u postupanju koji su određeni Tužilačkom strategijom.⁷⁹ Budući da Tužilačka strategija ne postavlja jasne kriterijume, kojima će se TRZ voditi prilikom određivanja slučajeva koji će imati prioritet prilikom procesuiranja u narednom periodu, nije moguće pratiti povećanje efikasnosti rada TRZ-a na osnovu ovog parametra.⁸⁰

Kada je reč o ostalim merama koje predviđa Nacionalna strategija⁸¹, u toku izveštajnog perioda **Tužilaštvo za ratne zločine je zaključilo jedan Sporazum o priznanju krivičnog dela**, u predmetu *Gornje Nerodimlje*.⁸²

Unapređenje kapaciteta Tužilaštva za ratne zločine

Nakon što su Rešenjem Republičkog javnog tužioca (RJT), od dana 28. septembra 2018. godine, na rad u TRZ upućeni Ljubica Veselinović i Ognjen Đukić, zamenici Višeg javnog tužioca u Beogradu⁸³, njih je Državno veće tužilaca (DVT) dana 04.12.2018. godine izabralo za zamenike tužioca za ratne zločine. Oni su stupili na funkciju dana 24.12.2018. godine.⁸⁴

Zamenik tužioca za ratne zločine Snežana Pavlović-Pejić izabrana je za zamenika tužioca za ratne zločine dana 04.12.2018. godine, a na tu funkciju stupila je dana 28.12.2018. godine.⁸⁵

78 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 4.

79 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 18.

80 Videti: *Komentari Fonda za humanitarno pravo (FHP) na nacrt Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji u periodu od 2018. do 2023. godine*, str. 7-9.

81 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 18.

82 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 8. Presuda kojom se prihvata Sporazum o priznanju krivičnog dela je doneta u predmetu *Gornje Nerodimlje*, 19.03.2019. godine. Presuda je dostupna na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2019/05/Ramadan_Maljoku_-_SPK.pdf, pristupljeno: 05.06.2019. godine.

83 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 10; Odgovor RJT-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 91/18, od 01.11.2018. godine.

84 *Izveštaj broj 5 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 11-12.

85 *Ibid.*

Njenim izborom je broj zamenika tužioca za ratne zločine povećan na devet.⁸⁶ Na neodređeno vreme je zaposleno ukupno osam tužilačkih pomoćnika.⁸⁷

Kontinuirane obuke

U izveštajnom periodu su zamenici tužioca za ratne zločine i tužilački pomoćnici pohađali obuke iz međunarodnog humanitarnog prava, koje su organizovale Pravosudna akademija i Misija OEBS-a u Srbiji.⁸⁸ Pojedine obuke su organizovane u saradnji sa MRMKS-om.⁸⁹

U organizaciji Pravosudne akademije i Misije OEBS-a u Srbiji je, dana 14. i 15. decembra 2018. godine, organizovan okrugli sto na teme „Zločin protiv čovečnosti kao krivično delo i komandna odgovornost kao oblik krivične odgovornosti“, kao i njihova primena u predmetima ratnih zločina u Srbiji, i „Saizvršilaštvo u predmetima ratnih zločina“, a predavači su bili Ivan Jovanović, pravni ekspert, i Ljiljana Mijović, profesor na Pravnom fakultetu u Banja Luci i bivša sudija Evropskog suda za ljudska prava.⁹⁰ Okruglom stolu su prisustvovala sudije i sudijski pomoćnici Odeljenja za ratne zločine Višeg i Apelacionog suda u Beogradu, kao i zamenici tužioca za ratne zločine i njihovi pomoćnici.⁹¹

Kada je reč o procesuiranju zločina protiv čovečnosti, kao i komandne odgovornosti kao oblika krivične odgovornosti, FHP **podseća TRZ do sada nije podiglo ni jednu optužnicu za zločin protiv čovečnosti.**⁹² Tako je TRZ odbacilo sve krivične prijave koje je FHP podneo zbog krivičnog dela zločin protiv čovečnosti do 1. juna 2019. godine, dok je RJT je odbilo sve prigovore koje je FHP podnosio protiv rešenja TRZ-a kojima su odbacivane krivične

24

86 Videti spisak zamenika tužilaca za ratne zločine, dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/o-nama/biografije>, pristupljeno: 20.06.2019. godine.

87 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 12/19, od 07.06.2019. godine, str. 3.

88 *Izveštaj broj 5 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 13-16; 34-35; *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 15; Odgovor Pravosudne akademije na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 157. od 18.04.2019. godine.

89 Odgovor Pravosudne akademije na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 157. od 18.04.2019. godine; *Procesuiranje seksualnog nasilja u nadležnosti MKSJ*, vest, 8. april 2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Pravosudne akademije.

90 Odgovor Pravosudne akademije na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 157. od 18.04.2019. godine; *Okrugli sto iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava*, vest, 15. decembar 2018. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Pravosudne akademije: <https://www.pars.rs/sr/aktuelno/aktuelno/416-bg-okrugli-sto-iz-oblasti-medjunarodnog-humanitarnog-prava>, pristupljeno: 20.06.2019. godine.

91 *Okrugli sto iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava*, 15. decembar 2018. godine, vest, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Pravosudne akademije.

92 *Odbačena krivična prijava za nestanak braće Abjanović*, saopštenje, 13. mart 2019. godine, FHP, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=36434>, pristupljeno: 20.06.2019. godine.

prijave.⁹³ Stav TRZ-a, koji je potvrđen i rešenjima RJT-a, je da se zločin protiv čovečnosti ne može procesuirati pred sudom u Srbiji, jer bi se time narušilo načelo zakonitosti prema kome niko ne može biti osuđen za krivično delo koje, u vreme kada je izvršeno, nije bilo predviđeno zakonom i za koje nije bila predviđena krivična sankcija.⁹⁴

FHP smatra da je ovom stavu TRZ-a moguće uputiti nekoliko prigovora. Naime, u odredbama Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima⁹⁵ i Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda⁹⁶ navodi se da načelo zakonitosti ne može biti povređeno ukoliko je predmetno krivično delo bilo predviđeno unutrašnjim ili međunarodnim pravom.⁹⁷ Takođe, FHP podseća da je 2008. godine TRZ zahtevalo sprovođenje istrage protiv Petera Egnera za genocid počinjen tokom Drugog svetskog rata, iako u to vreme genocid kao krivično delo nije bilo predviđen unutrašnjim pravom.⁹⁸ Tadašnji Okružni sud je potvrdio odluku istražnog sudije i dozvolio istragu u ovom predmetu, smatrajući da načelo zakonitosti nije narušeno ako se imaju u vidu odredbe Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koje predviđaju da **načelo zakonitosti ne može biti povređeno ukoliko je predmetno delo bilo predviđeno međunarodnim pravom i predstavlja krivično delo prema opštim pravnim načelima koja priznaju civilizovani narodi.**⁹⁹

93 *Ibid*; *Krivična prijava za ubistvo člana porodice Matijević*, saopštenje, 16. oktobar 2019. godine, FHP, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=35719>, pristupljeno: 20.06.2019. godine; Rešenje TRZ-a KT br. 6/17 od 22.03.2018. godine i Rešenje RJT-a KTPO. br. 41/18 od 20.04.2018. godine; Rešenje TRZ-a Ktn. 1587/18 od 14.11.2018. godine i rešenje RJT-a KTPO. br. 100/18 od 07.12.2018. godine; Rešenje TRZ-a KTN br. 1/19 od 28.02.2019. godine i rešenje RJT-a KTPO. br. 8/19 od 21.03.2019. godine.

94 Načelo: *Nullum crimen, nulla poena sine lege*.

95 Zakon o ratifikaciji Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (*Službeni list SFRJ*, br. 7/1971), član 15. Zakon je dostupan na: <https://ljudskaprava.gov.rs/sh/node/19968>, pristupljeno: 21.06.2019. godine.

96 Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda izmenjenih u skladu s Protokolom br. 11 (*Službeni list SiCG - Međunarodni ugovori*, broj 9/2003, 5/2005, 7/2005), član 7. Evropska konvencija je dostupna na: https://ravnopravnost.org.rs/wp-content/uploads/2017/03/Evropska_Konvencija_za_zastitu_ljudskih_prava_i_osnovnih_sloboda.pdf, pristupljeno: 21.06.2019. godine.

97 Zločin protiv čovečnosti je prvi put predviđen kao krivično delo u *Povelji Međunarodnog vojnog suda* iz 1946. godine. Generalna skupština UN 1968. godine usvojila je *Konvenciju o nezastarevanju ratnih zločina i zločina protiv čovečnosti*, koju je tadašnja Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija (SFRJ) ratifikovala 1970. godine. U članu 1 Konvencije navedeno je da zločin protiv čovečnosti (kako je definisan u *Povelji Međunarodnog vojnog suda*) ne zastareva, bez obzira na datum kada je počinjen, „čak i kada takva dela ne predstavljaju povredu domaćeg zakona zemlje u kojoj su izvršena“. *Konvencija o nezastarevanju ratnih zločina i zločina protiv čovečnosti* dostupna je na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/Regulation/Document_sr/2016-05/konvencija_nezastarevanje_lat.pdf, pristupljeno: 21.06.2019. godine.

98 Videti: *Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine*, str. 52-54, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2014/10/Analiza_2004-2013_srp.pdf, pristupljeno: 24.06.2019. godine.

99 *Ibid*.

Imajući u vidu navedenu argumentaciju, kao i raniju praksu, a posebno u svetlu organizovanja okruglog stola na temu procesuiranja zločina protiv čovečnosti, **FHP smatra da bi i TRZ i RJT trebalo da preispitaju zauzeti stav o procesuiranju zločina protiv čovečnosti počinjenih tokom oružanih sukoba na prostoru bivše Jugoslavije.**

Pored navedenog, u aprilu 2019. godine je za zamenike tužioca za ratne zločine održan seminar na temu „Procesuiranje zločina seksualnog nasilja u nadležnosti MKSJ“, u organizaciji Pravosudne akademije i Tužilaštva MRMKS-a.¹⁰⁰ Obuka se tematski fokusirala na podizanje optužnica za zločine seksualnog nasilja, istragu i krivično gonjenje seksualnog nasilja, prevazilaženje izazova u sudnici i zaštitu žrtava i svedoka.¹⁰¹ Predavači na seminaru su bili Laurel Baig, Kevin Hjuž, Najwa Nabti i Douglas Stringer, a seminar su pohađali zamenici tužioca za ratne zločine, kao i tužilački pomoćnici u TRZ-u.¹⁰²

U periodu nakon 2003. godine zločini seksualnog nasilja procesuirani su u 11 predmeta, od ukupno 73 predmeta u kojima se sudilo ili se još uvek sudi pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu.¹⁰³ TRZ je u Tužilačkoj strategiji praktično najavilo da će seksualno nasilje, kao oblik izvršenja ratnog zločina, u narednom periodu biti zastupljenije u optužnicama ovog tužilaštva.¹⁰⁴ Imajući u vidu specifičnost zločina seksualnog nasilja i činjenicu da su žrtve seksualnog nasilja često stigmatizovane, zbog čega retko prijavljuju ovo krivično delo, i uzimajući u obzir izazove koji se javljaju prilikom vođenja krivičnog postupka i dokazivanja (nedostatak medicinske i druge dokumentacije, nedostatak svedoka), **FHP smatra da efikasno procesuiranje zločina seksualnog nasilja zahteva i poseban pristup Tužilaštva ovako osetljivim oblicima ratnih zločina.**¹⁰⁵

26

100 Odgovor Pravosudne akademije na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 157. od 18.04.2019. godine; *Procesuiranje seksualnog nasilja u nadležnosti MKSJ*, vest, 8. april 2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Pravosudne akademije.

101 *Procesuiranje seksualnog nasilja u nadležnosti MKSJ*, vest, 8. april 2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Pravosudne akademije.

102 *Praktična obuka o istraživanju i krivičnom gonjenju seksualnog nasilja vezanog za sukobe kao međunarodnog zločina*, vest, 15. april 2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Pravosudne akademije: <https://www.pars.rs/sr/aktuelno/aktuelno/904-prakticna-obuka-o-istrazivanju-i-krivicnom-gonjenju-seksualnog-nasilja-vezanog-za-sukobe-kao-medjunarodnog-zlocina>, pristupljeno: 20.06.2019. godine; Odgovor Pravosudne akademije na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 157. od 18.04.2019. godine; Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 12/19, od 07.06.2019. godine, str. 3.

103 U pitanju su predmeti: *Lekaj*, *Skočić*, *Čuška*, *Bratunac*, *Bijeljina I*, *Bijeljina II*, *Zvornik III*, *Zvornik IV*, *Gnjilanska grupa*, *Brčko I* i *Brčko II*. Videti spisak pojedinačnih predmeta: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>, pristupljeno: 21.06.2019. godine.

104 *Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji (2018–2023)*, str. 36.

105 Videti, na primer, *Strategiju o seksualnom i rodno zasnovanom nasilju Međunarodnog krivičnog suda*: <https://www.icc-cpi.int/iccdocs/otp/otp-policy-paper-on-sexual-and-gender-based-crimes--june-2014.pdf>; Navedeno prema: *Rodna dimenzija ratnih zločina: Seksualno nasilje nad ženama*, Milica Kostić, Beogradski centar za bezbednosu politiku, Beograd, 2017. godine, str. 6-7, dostupno na: http://www.bezbednost.org/upload/document/rodna_dimenzija_ratnih_zločina_-_bcbp.pdf. Svim izvorima pristupljeno: 21.06.2019. godine.

U izveštajnom periodu održan je i okrugli sto u organizaciji Pravosudne akademije i Misije OEBS-a u Srbiji, čija je tema bila odlučivanje o imovinsko-pravnom zahtevu oštećenog kao delu presude u predmetima ratnih zločina.¹⁰⁶ Predavači su bili Mira Smajlović, sudija Suda BiH i Milanko Kajganić, tužilac Tužilaštva BiH.¹⁰⁷

Na ovom mestu, FHP podseća da je, uprkos postojanju zakonskih mogućnosti, dosadašnja **praksa sudova u svim krivično-pravnim predmetima, pa i u predmetima ratnih zločina, takva da je sud bez izuzetka oštećene upućivao da svoje imovinsko-pravne zahteve ostvare u parničnom postupku.**¹⁰⁸ Oštećeni stoga, nakon završetka krivičnih postupaka, pokušavaju da ostvare svoje pravo na odštetu u parničnim postupcima. U tom smislu, organizovanje okruglog stola na jednu od hronično spornih tema u kontekstu procesuiranja ratnih zločina jeste dobar početak ka promeni ove prakse. U tom kontekstu **FHP poziva TRZ da podrži punomoćnike oštećenih koji tokom krivičnog postupka podnose imovinsko-pravne zahteve, i poziva sudije Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu da o ovim zahtevima rešavaju tokom krivičnog postupka.**

Budući da je organizovanje pomenutih obuka za zamenike tužioca i tužilačke pomoćnike u TRZ-u aktivnost koja bi, prema Nacionalnoj strategiji, trebalo da se organizuje kontinuirano, **potrebno je nastaviti sa organizovanjem ovakvih obuka i u narednom periodu,** posebno imajući u vidu da su u proteklih godinu dana izabrani novi tužioci za ratne zločine, koji do sada nisu radili na predmetima ratnih zločina.¹⁰⁹

27

Unapređenje položaja i efikasnosti Službe za otkrivanje ratnih zločina

U poslednjem izveštaju Radnog tela navodi se informacija da se održavaju redovni sastanci i konsultacije između pripadnika SORZ-a i TRZ-a¹¹⁰, dok su u ranijim izveštajima navedeni podaci o tome da su uspostavljene radne procedure tužilaštva i SORZ-a, kao i da su uspostavljeni zajednički istražni timovi TRZ-a i SORZ-a.¹¹¹

106 *Odlučivanje o imovinsko-pravnom zahtevu oštećenog kao deo presude u predmetima ratnih zločina*, vest, 31. maj 2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Pravosudne akademije: <https://www.pars.rs/sr-yu/64-strucno-usavrsavanje-lat/kontinuirana-obuka-lat/1165-dluciv-nj-i-vins-pr-vn-z-h-vu-s-c-n-g-d-pr-sud-u-pr-d-i-r-nih-zl-cin-lat>, pristupljeno: 21.06.2019. godine.

107 *Ibid.*

108 *Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine*, FHP, Beograd, 2014, str. 77; *Pravo žrtava na reparacije u Srbiji i standardi Evropskog suda za ljudska prava Izveštaj za 2014/2015*, FHP, Beograd 2016, str. 34-36, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/01/Izvestaj_o_reparacijama_2014_FF.pdf, pristupljeno: 21.06.2019. godine.

109 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 18-19.

110 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 18.

111 *Izveštaj broj 5 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 17; 30-31.

U odnosu na unapređenje tehničkih kapaciteta, izveštaj Radnog tela navodi podatak da je SORZ u prethodnom periodu dobio pet novih službenih vozila.¹¹²

Kao i prilikom pripreme Prvog, Drugog i Trećeg izveštaja o sprovođenju Nacionalne strategije¹¹³, FHP naglašava da su **jedine informacije o radu SORZ-a one koje su dostupne u u Izveštajima o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, koje usvaja Radno telo.**¹¹⁴ U okviru pripreme izveštaja o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP je poslao ukupno tri zahteva za intervju načelniku SORZ-a, ali ni na jedan nije dobio odgovor.¹¹⁵ Stoga, **FHP podseća na raniji zaključak da je netransparentnost jedan od ključnih nedostataka procesa reformi u procesuiranju ratnih zločina.**

112 *Ibid*, str. 23.

113 *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2017. godine, str. 25; *Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jun 2018. godine, str. 27; *Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2018. godine, str. 26-27.

114 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 18-37.

115 Molba za sastanak upućena načelniku SORZ-a, Momčilu Stefanoviću, HLCIndexOut: 65- F131355, od 24.08.2017. godine; Molba za sastanak upućena načelniku SORZ-a, Momčilu Stefanoviću, HLCIndexOut: 65-F13399, od 22.05.2018. godine; Molba za sastanak upućena načelniku SORZ-a, Momčilu Stefanoviću, HLCIndexOut: 25-F135526, od 06.11.2018. godine.

2. SUĐENJA

Cilj 1. Unapređena efikasnost suđenja za ratne zločine obezbeđivanjem kontinuiteta u sastavu sudskih veća.

Cilj 2. Unapređena ujednačenost prakse svih sudova i veća za ratne zločine u regionu bivše Jugoslavije, putem formiranja regionalne baze podataka.

Cilj 3. Poboljšani uslovi u sudnicama u kojima se održavaju suđenja u postupcima ratnih zločina.

Cilj 4. Kontinuirano unapređenje stručnosti nosilaca pravosudnih funkcija i službenika angažovanih u predmetima ratnih zločina.

Tokom prethodnih šest meseci održane su obuke za sudije i sudijske pomoćnike iz Odeljenja za ratne zločine Višeg i Apelacionog suda u Beogradu.¹¹⁶ U izveštajnom periodu nisu zabeležene promene u sastavu sudskih veća.¹¹⁷

Unapređena efikasnost suđenja za ratne zločine obezbeđivanjem kontinuiteta u sastavu sudskih veća

Nakon usvajanja Nacionalne strategije, nije bilo preraspodele sudija pre isteka šestogodišnjeg mandata. Imajući u vidu da su se prethodnih godina dešavale preraspodele sudija pre isteka mandata¹¹⁸, obezbeđivanje kontinuiteta u sastavu sudskih veća predstavlja pozitivan nalaz.

Unapređena ujednačenost prakse svih sudova i veća za ratne zločine u regionu bivše Jugoslavije, putem formiranja regionalne baze podataka

Kada je reč o formiranju regionalne baze podataka, četvrti izveštaj Radnog tela navodi podatak da je tužiteljka za ratne zločine inicirala uspostavljanje zajedničke evidencije slučajeva ratnih zločina na regionalnom nivou, čije rešavanje je započeto putem regionalne

116 **Napomena autora:** Obuke za sudije i sudijske pomoćnike iz Odeljenja za ratne zločine Višeg i Apelacionog suda u Beogradu održavane su i tokom prethodnih godina. Ovaj nalaz se odnosi na obuke koje su realizovane u okviru realizacije aktivnosti predviđenih Nacionalnom strategijom za procesuiranje ratnih zločina.

117 Videti sekciju *Pojedinačni predmeti* na: <http://www.hlc-rdc.org/?cat=234>. Svim izvorima pristupljeno: 15.06.2019. godine.

118 Videti: *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2014. i 2015. godine*, FHP, 2016. godine, str. 17–19, dostupan na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/03/Izvestaj_o_sudjenjima_za_ratne_zlocine_u_Srbiji_tokom_2014._i_2015._godine.pdf, pristupljeno: 24.06.2019. godine.

saradnje, tokom regionalnih konsultacija u okviru projekta „Jačanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina i potragama za nestalim osobama (2017–2019)“, koji se realizuje uz podršku UNDP-a.¹¹⁹

Šesti izveštaj Radnog tela navodi da je u maju planirano održavanje regionalne konferencije tužilaca, te da će „predstavnik Tužilaštva za ratne zločine ponovo [...] od relevantnih subjekata zatražiti podršku u pogledu uspostavljanja objedinjene regionalne baze podataka o svim slučajevima suđenja za ratne zločine.“¹²⁰ Iako je u momentu pisanja ovog izveštaja regionalna konferencija već održana, nisu dostupne dodatne informacije o eventualnim narednim koracima koje će TRZ preduzeti radi formiranja pomenute regionalne baze podataka.¹²¹ U tom smislu, FHP ukazuje da **neodređeno izveštavanje o realizaciji aktivnosti predviđenih Nacionalnom strategijom znatno otežava mogućnost praćenja implementacije strategije, kao i evaluaciju implementiranih aktivnosti.**

Kako bi se efikasno pratila uspešnost regionalne saradnje, TRZ bi trebalo aktivno da radi na uspostavljanju objedinjene regionalne baze podataka o svim slučajevima suđenja za ratne zločine. **Ujednačavanje prakse bi u kontekstu procesuiranja ratnih zločina trebalo da prati i uporedna praksa o tome na koji način se u drugim državama tumače pravni instituti od značaja za suđenja u predmetima ratnih zločina.**

30

Kontinuirano unapređenje stručnosti nosilaca pravosudnih funkcija i službenika angažovanih u predmetima ratnih zločina

Kao što je već navedeno u delu izveštaja koji se odnosi na kontinuiranu obuku zamenika tužioca za ratne zločine, u izveštajnom periodu su i sudije i sudijski pomoćnici iz Odeljenja za ratne zločine Višeg i Apelacionog suda u Beogradu pohađali obuke u organizaciji Pravosudne akademije i Misije OEBS-a u Srbiji.¹²²

119 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 25/18, od 05.11.2018. godine; *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 31.

120 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 39.

121 **Napomena:** U trenutku pisanja ovog izveštaja, poslednji dostupan izveštaj Radnog tela, na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde, je *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, iz juna 2019. godine. Videti: *Usvojen šesti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, vest, 19.06.2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/24794/usvojen-šesti-izveštaj-o-sprovođenju-nacionalne-strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlocina.php>, pristupljeno: 08.07.2019. godine.

122 Odgovor Pravosudne akademije na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 157. od 18.04.2019. godine; *Okrugli sto iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava*, vest, 15. decembar 2018. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Pravosudne akademije; *Odlučivanje o imovinsko-pravnom zahtevu oštećenog kao deo presude u predmetima ratnih zločina*, vest, 31. maj 2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Pravosudne akademije.

ZAŠTITA SVEDOKA I ŽRTAVA

Cilj 1. Unapređen normativni okvir za efikasno funkcionisanje sistema zaštite svedoka u postupcima za ratne zločine u Republici Srbiji.

Cilj 2. Unapređeni institucionalni kapaciteti za zaštitu svedoka u postupcima za ratne zločine.

Cilj 3. Doslednom primenom mera procesne discipline unapređen položaj svedoka i oštećenih tokom krivičnog postupka.

Cilj 4. Unapređena saradnja državnih organa uključenih u sistem zaštite svedoka.

Reforme u oblasti unapređenja zaštite svedoka i žrtava karakteriše netransparentnost.¹²³ Ona se ogleda u činjenici da praktično nije moguće pratiti unapređenje institucionalnih kapaciteta za zaštitu svedoka.

Javnosti nisu poznate preporuke iz analize položaja i potreba Jedinice za zaštitu, koja je završena još 2016. godine.¹²⁴ Takođe, nije moguće evaluirati ni saradnju državnih organa uključenih u sistem zaštite svedoka.¹²⁵

Aktivnosti koje uključuju doslednu primenu odredaba ZKP-a¹²⁶, a kojima se reguliše sankcionisanje učesnika u postupku koji krše procesnu disciplinu, sprovode se kontinuirano.¹²⁷

31

123 Videti: *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2017. godine, str. 37-40; *Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jun 2018. godine, str. 32, *Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2018. godine, str. 30-33.

124 *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2017. godine, str. 39.

125 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 23-24.

126 Zakonik o krivičnom postupku (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 46/06, 47/09 i 122/08), član 102, i član 369-374.

127 Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 301/19, od 19.06.2019. godine.

Procesna zaštita svedoka

Mere zaštite svedoka, koje se primenjuju tokom krivičnog postupka, obuhvataju mere koje štite integritet svedoka, mere zaštite posebno osetljivih svedoka, kao i mere zaštite svedoka koji su zbog davanja iskaza izloženi opasnosti.¹²⁸

Nacionalna strategija predviđa da krivična veća dosledno primenjuju odredbe ZKP-a kojima je regulisano sankcionisanje učesnika u postupku koji krše procesnu disciplinu, a naročito ukoliko napadaju integritet svedoka i žrtava.¹²⁹

Tokom izveštajnog perioda je u jednom predmetu, u kome se sudi pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, sankcionisan jedan od okrivljenih zbog narušavanja reda u sudnici, tako što je novčano kažnjen iznosom od 50.000,00 RSD (oko 425,00 EUR).¹³⁰

Osim navedene situacije, posmatrači FHP-a su i tokom ovog izveštajnog perioda svedočili neprimerenim komentarima tokom suđenja u predmetu *Srebrenica – Kravica*.¹³¹ Na glavnom pretresu, održanom 26. februara 2019. godine, advokat jednog od optuženih je, prilikom postavljanja pitanja svedoku, rekao da su „navodno u tom rejonu [...] izvršena ubistva“.¹³² Tom prilikom ga je predsednica sudskog veća upozorila, rekavši da je svima poznato da je ubistava bilo, te da je takva tvrdnja neprimerena kako zbog žrtava, tako i zbog članova njihovih porodica koji prate suđenje.¹³³

Iako je u pitanju bilo samo neformalno upozorenje, **FHP smatra da je brzo i adekvatno reagovanje predsedavajuće/g sudskim većem od posebne važnosti u ovakvim**

128 Zakonik o krivičnom postupku (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 46/06, 47/09 i 122/08), član 102-111; *10 godina procesuiranja ratnih zločina u Srbiji – Konture pravde*, FHP, Beograd, 2014. godine, str. 62.

129 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 23; Zakonik o krivičnom postupku (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 46/06, 47/09 i 122/08), član 102-111.

130 Zakonik o krivičnom postupku (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 46/06, 47/09 i 122/08), član 370, stav 1; Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 301/19, od 19.06.2019. godine.

131 Videti: *Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2018. godine, str. 31-32.

132 Ova izjava se odnosi na ubistva u neposrednoj blizini hangara zemljoradničke zadruge u selu Kravice (Bratunac, BiH). Optuženima u predmetu *Srebrenica – Kravica* stavlja se na teret da su 14. jula 1995. godine, unutar, ispred i u neposrednoj blizini hangara izvršili ubistvo najmanje 1.313 bošnjačkih civila iz Srebrenice (*prim. aut.*)

133 Izveštaj sa suđenja u predmetu *Srebrenica – Kravica*, od dana 26.02.2019. godine, dostupno na: [http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2019/03/28.Srebrenica - Izvestaj sa sudjenja 26.02.2019..pdf](http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2019/03/28.Srebrenica_-_Izvestaj_sa_sudjenja_26.02.2019..pdf); Transkript audio-zapisa sa glavnog pretresa održanog dana 26.02.2019. godine, Posl.br. K-Po2 3/2017, str. 70-71, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2019/05/16-26.02.2019..pdf>. Svim izvorima pristupljeno: 26.06.2019. godine.

situacijama. Time se doprinosi ne samo poštovanju procesne discipline, već se blagovremeno reaguje na izjave koje mogu da budu uznemirujuće za članove porodica žrtava koji prate suđenja.

Vanprocesna zaštita svedoka

Jedine informacije koje su javnosti dostupne o vanprocesnoj zaštiti svedoka, odnosno o sprovođenju programa zaštite, sadržane su u izveštajima Radnog tela za sprovođenje Nacionalne strategije.¹³⁴

Poslednji izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije prepoznaje da se kasni sa usvajanjem izmena i dopuna u vezi sa sprovođenjem hitnih mera za zaštitu svedoka.¹³⁵

Takođe se navodi da se još uvek kasni sa sprovođenjem većine preporuka iz Analize položaja i potreba Jedinice za zaštitu svedoka (Analiza) koja je urađena 2016. godine.¹³⁶

Budući da Analiza položaja i potreba Jedinice za zaštitu predstavlja strogo poverljiv dokument, FHP nije imao uvid u nju.¹³⁷ U tom kontekstu je konstatacija iz izveštaja Evropske komisije, da se sa sprovođenjem većine preporuka iz Analize kasni, jedna od retkih prilika da stručna javnost bude informisana o dometima ove Analize. **FHP je i ranije isticao da bi bilo opravdano da Jedinica informiše stručnu javnost o modalitetima unapređenja svog rada**, sa posebnim osvrtom na probleme koji su se ranije javljali.¹³⁸

Izveštaj Evropske komisije ističe i očekivanje da će „već preduzeti koraci radi povećanja kapaciteta Jedinice za zaštitu svedoka u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova, zajedno sa novim pravilima i postupkom za odabir kadrova, poboljšati njen rad“.¹³⁹

33

134 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 47-60.

135 *Izveštaj o napretku Srbije za 2019. godinu*, str. 32.

136 *Ibid.*

137 *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2017. godine, str. 37-40.

138 *Ibid.*, str. 38-39; *Model strategije za procesuiranje ratnih zločina izvršenih tokom i u vezi sa oružanim sukobima u bivšoj Jugoslaviji, period 2015-2025*, FHP, 2015. godine, str. 22-24. Model strategije je dostupan na internet prezentaciji FHP-a: <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2015/04/Model-Strategije-zaprosuiranje-ratnih-zlocina-u-Srbiji-za-web.pdf>, pristupljeno: 26.06.2019. godine

139 *Izveštaj o napretku Srbije za 2019. godinu*, str. 32.

PODRŠKA SVEDOCIMA I ŽRTVAMA

Cilj 1. Unapređenje normativnog okvira koji uređuje položaj svedoka i žrtava.

Cilj 2. Podizanje kapaciteta organa koji se bave podrškom svedocima ratnih zločina tokom svih faza krivičnog postupka, i to: Službe za pomoć i podršku oštećenim i svedocima Višeg suda u Beogradu, Tužilaštva za ratne zločine i Jedinice za zaštitu Ministarstva unutrašnjih poslova.

Cilj 3. Uspostavljanje nacionalne mreže službi podrške svedocima i žrtvama i integracija Službe za pomoć i podršku oštećenima i svedocima Višeg suda u Beogradu, imajući u vidu specifičnosti postupaka za ratne zločine i potrebu da svedoci koje predloži odbrana moraju imati isti tretman od strane Službe za pomoć i podršku, kao i svedoci koje predloži Tužilaštvo.

Cilj 4. Unapređena regionalna saradnja u oblasti pružanja podrške svedocima i žrtvama.

Tokom dosadašnje implementacije Nacionalne strategije, Ministarstvo pravde je sprovelo analizu usklađenosti normativnog okvira (koji uređuje položaj svedoka i žrtava), a Radna grupa za izradu Nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela pripremila je i predstavila prvi radni tekst nacрта ove strategije.¹⁴⁰ U februaru je održana obuka na temu „Postupanje sa svedocima i oštećenima u predmetima ratnih zločina“.¹⁴¹ Istovremeno, u izveštajnom periodu se ne beleži unapređenje kapaciteta organa koji se bave podrškom svedocima ratnih zločina.¹⁴²

34

140 *Predstavljanje radnog teksta nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela*, vest, 21.02.2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/22495/najava-predstavljanje-radnog-teksta-nacionalne-strategije-za-ostvarivanje-prava-zrtava-i-svedoka-krivicnih-dela-php>; *Zaštita žrtava dužnost je države, a i društva*, vest, 22.02.2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/22503/zastita-zrtava-duznost-je-drzave-a-i-drustva.php>. Svim izvorima pristupljeno: 30.06.2019. godine. FHP je u martu 2019. godine dostavio Ministarstvu pravde komentare na prvi nacrt Nacionalne strategije za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela, za period 2019-2025.

141 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 71-72.

142 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 12-13; 69-71; Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 293/19, od 27.05.2019. godine; Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 12/19, od 07.06.2019. godine, str. 3.

Unapređenje normativnog okvira koji uređuje položaj svedoka i žrtava

Poslednji dostupan Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije konstatuje da je u pogledu procesnih prava žrtava, pravni okvir i dalje samo delimično usklađen sa pravnim tekovinama EU.¹⁴³ Nakon što je izrađena Analiza usklađenosti normativnog okvira Srbije sa Direktivom o žrtvama (Direktive 2012/29/EU)¹⁴⁴, Ministarstvo pravde je osnovalo radnu grupu koja bi trebalo da predloži izmene i dopune zakona i propisa u cilju usklađivanja pojma žrtve sa istim pojmom u međunarodnim sporazumima o zaštiti ljudskih prava¹⁴⁵, kao i u cilju usklađivanja sa Direktivom 2012/29/EU.¹⁴⁶

Prema roku koji je definisan u Nacionalnoj strategiji za procesuiranje ratnih zločina, navedene izmene i dopune zakona bile su planirane za drugi kvartal 2016. godine.¹⁴⁷ Međutim, iako je radna grupa osnovana, prethodni zvanični izveštaji o sprovođenju Nacionalne strategije navode da će se izmenama relevantnih članova Krivičnog zakonika i Zakonika o krivičnom postupku pristupiti nakon usvajanja Nacionalne strategije za unapređenje prava žrtava i svedoka krivičnih dela.¹⁴⁸

143 *Izveštaj o napretku Srbije za 2019. godinu*, str. 32.

144 *Analiza prava žrtava i usluga u Srbiji i njihova usklađenost sa Direktivom EU 2012/29/EU* dostupna je na: <http://www.mdtfjss.org.rs/archive/file/VSS%20-%20Final%20Report%20-%2008%2008%202016%20SERBIAN.pdf>, pristupljeno: 30.06.2019. godine.

145 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00- 156/2018-30, od 14.05.2018. godine; *Izveštaj broj 2 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, maj 2018. godine, str. 35 – navodi se podatak da je rešenjem ministra pravde broj 119-01-00016/2018-06 od 17. aprila 2018. godine osnovana Radna grupa za izradu izmena i dopuna Zakonika o krivičnom postupku, a u skladu sa Akcionim planom za Poglavlje 23. Ovaj izveštaj takođe navodi podatak da je rešenjem ministra pravde broj 119-01-00017/2018-06, od 8. marta 2018. godine, osnovana Radna grupa za izradu radnog teksta Zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika. Prema navodima izveštaja, izmene Krivičnog zakonika će se kretati, između ostalog, u smeru daljeg usaglašavanja Krivičnog zakonika sa Direktivom 2012/29/EU koja utvrđuje minimalne standarde o pravima, podršci i zaštiti žrtava krivičnih dela.

146 *Direktiva 2012/29/EU Evropskog parlamenta i Saveta od 25. oktobra 2012. godine o uspostavljanju minimalnih standarda o pravima, podršci i zaštiti žrtava krivičnih dela*, koja zamenjuje Okvirnu odluku Saveta 2001/220/JHA. Direktiva 2012/29/EU je dostupna na: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/HR/TXT/?uri=CELEX:32012L0029>, pristupljeno: 30.06.2019. godine.

147 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 25.

148 *Izveštaj broj 4 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, novembar 2018. godine, str. 51-52.

Nacionalna strategija je takođe predvidela da će Ministarstvo pravde doneti podzakonski akt, kojim će se urediti obavezno pružanje informacija žrtvama o svim aspektima krivičnog postupka koji su od njihovog interesa, u skladu sa članom 6 Direktive 2012/29/EU.¹⁴⁹ Takav podzakonski akt nije donet ni u izveštajnom periodu, iako je kao rok bio predviđen drugi kvartal 2016. godine.¹⁵⁰

Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći

Kada je reč o pristupu pravdi, Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (ZBPP) donet je sredinom novembra 2018. godine, a njegova primena počinje od oktobra 2019. godine.¹⁵¹ FHP je u decembru 2018. godine Ustavnom sudu Srbije podneo inicijativu za ocenu ustavnosti i usaglašenosti ZBPP-a sa Ustavom Republike Srbije, opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava i potvrđenim međunarodnim ugovorima.¹⁵²

Naime, FHP smatra da zakonska rešenja predviđena ZBPP-om s jedne strane uskraćuju ravnopravan pristup pravdi građanima, jer isključuju širok krug lica koja mogu da budu korisnici besplatne pravne pomoći, dok sa druge strane sužavaju krug pružalaca besplatne pravne pomoći, čime veliki broj građana Srbije ostavljaju bez adekvatne pravne zaštite.¹⁵³

Prema stanovištu FHP-a, jedno od najspornijih rešenja zakona je član 9, u kojem je predviđeno da besplatnu pravnu pomoć mogu da pružaju samo advokati, jedinice lokalne samouprave i udruženja koja pružaju besplatnu pravnu pomoć u oblastima zaštite od

36

149 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 25.

150 Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, jun 2019. godine, str. 66.

151 Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (Službeni glasnik Republike Srbije broj 87/2019. godine).

152 Inicijativa za pokretanje postupka za ocenu ustavnosti i zakonitosti Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći (Službeni glasnik Republike Srbije broj 87/2019. od 13. novembra 2018. godine) dostupna je na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2019/01/anonimizovana_Redacted1.pdf, pristupljeno: 03.07.2019. godine.

153 Inicijativa FHP-a za ocenu ustavnosti Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, saopštenje, FHP, 14.01.2019. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=36014>, pristupljeno: 03.07.2019. godine.

diskriminacije i azila.¹⁵⁴ Udruženja koja se bave pitanjima koja ne uključuju zaštitu od diskriminacije i azil ne mogu da pružaju besplatnu pravnu pomoć, već isključivo besplatnu pravnu podršku, koja se ogleda u administrativnim poslovima (npr. popunjavanje formulara).

FHP smatra da se ovakvim zakonskim rešenjem udruženja koja postoje dugi niz godina i koja su, zahvaljujući sredstvima dobijenim putem donacija i projekata, imala uspeha u pružanju besplatne pravne pomoći građanima koji inače ne bi mogli da ostvare svoja prava, onemogućavaju da i dalje ostvaruju ciljeve zbog kojih su osnovana.

Konačno, FHP smatra da se sužavanjem kruga pružalaca pravne pomoći, bez razumnog i opravdanog razloga, ograničava ustavno pravo građana na adekvatnu pravnu pomoć od strane udruženja koja se bave određenim pravnim pitanjima, a koja imaju najveću ekspertizu u toj oblasti i u koja određene grupe tražilaca besplatne pravne pomoći imaju najviše poverenja.

Unapređenje kapaciteta organa koji se bave podrškom svedocima ratnih zločina

Angažovanje psihologa

Nacionalna strategija je prepoznala potrebu za angažovanjem stručnog osoblja za pružanje psiho-socijalne podrške.¹⁵⁵

37

154 Član 9. ZBPP-a glasi:

Besplatnu pravnu pomoć pružaju advokatura i službe pravne pomoći u jedinicama lokalne samouprave.

Udruženja mogu pružati besplatnu pravnu pomoć samo na osnovu odredbi zakona koji uređuju pravo azila i zabranu diskriminacije.

Besplatnu pravnu pomoć u ime udruženja pružaju advokati.

Besplatnu pravnu pomoć u službi pravne pomoći u jedinici lokalne samouprave ili u ime udruženja mogu pružati diplomirani pravnici, samo u okviru 4 ovlašćenja koja su diplomiranim pravnici određena zakonom kojim se uređuje odgovarajući postupak.

Pružaoци besplatne pravne pomoći, a udruženja u okviru ciljeva zbog kojih su osnovana, mogu da pružaju opšte pravne informacije i popunjavaju formulare, kao oblike besplatne pravne podrške.

Jedinica lokalne samouprave može organizovati zajedničku službu besplatne pravne pomoći sa drugim pružaoциem, u okviru ovlašćenja koja su tim pružaoциma poverena ovim zakonom, ali ne može na njega preneti pružanje besplatne pravne pomoći u potpunosti.

155 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 25.

Uprkos tome, u izveštajnom periodu nije angažovan psiholog ni u Službi za pomoć i podršku oštećenima i svedocima u Višem sudu u Beogradu¹⁵⁶, niti u Službi za informisanje i podršku svedocima i oštećenima u TRZ-u.¹⁵⁷ Nacionalna strategija takođe predviđa i izmenu sistematizacije radnih mesta u Jedinici za zaštitu, kako bi se omogućilo angažovanje stručnog osoblja za pružanje psiho-socijalne podrške.¹⁵⁸ Prema podacima dostupnim u momentu završetka rada na ovom izveštaju, ni u Jedinici za zaštitu nije zaposlen psiholog.¹⁵⁹

Osim angažovanja psihologa, kapaciteti službi za pomoć i podršku oštećenima i svedocima bi trebalo da budu i infrastrukturno i tehnički unapređeni.¹⁶⁰ Međutim, ni ovakvih unapređenja kapaciteta nije bilo od usvajanja Nacionalne strategije.¹⁶¹

Kontinuirane obuke

U izveštajnom periodu je Pravosudna akademija, u saradnji sa Misijom OEBS-a u Srbiji, organizovala obuku na temu „Postupanje sa svedocima i oštećenima u predmetima ratnih zločina“, na kojoj su predavači bili dr Aleksandar Faladžić i Alma Taso-Deljковиć iz Odseka za podršku svedocima Suda BiH, Mioljub Vitorović, zamenik tužioca za ratne zločine i predstavnik Službe za informisanje i podršku oštećenima i svedocima TRZ-a, kao i Slavica Peković, predstavnica Službe za pomoć i podršku oštećenima i svedocima Višeg suda u Beogradu.¹⁶²

38

156 *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, januar 2018. godine, str. 29, navodi da je u Višem sudu u Beogradu stalno zaposlena psihološkinja Ljubinka Marković, koja može biti angažovana u Službi za pomoć i podršku oštećenima i svedocima u Odeljenju za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, uz saglasnost ili odluku nadležnog organa.

157 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 12-13; 69; Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 293/19, od 27.05.2019. godine; Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 12/19, od 07.06.2019. godine, str. 3.

158 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 25.

159 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 70-71.

160 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 26.

161 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 76.

162 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 71-72; Odgovor Pravosudne akademije na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, 157, od 18.04.2019. godine; Odgovor Višeg suda u Beogradu na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Su II 17a br. 293/19, od 27.05.2019. godine; Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 12/19, od 07.06.2019. godine, str. 2; *Podrška praćenju suđenja za ratne zločine (faza 2)*, vest, 21.02.2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Pravosudne akademije: <https://www.pars.rs/sr/aktuelno/aktuelno/518-bg-podrška-praćenju-domacih-sudjenja-za-ratne-zločine-faza-dva>, pristupljeno: 03.07.2019. godine.

Obuka je bila namenjena sudijama i sudijskim pomoćnicima odeljenja za ratne zločine Višeg suda i Apelacionog suda u Beogradu, zamenicima tužioca za ratne zločine i tužilačkim pomoćnicima u TRZ-u.¹⁶³

U odnosu na izveštajni period, FHP konstatuje da aktivnosti koje bi neposredno trebalo da unaprede sistem podrške žrtvama, kao što su donošenje podzakonskog akta kojim će se urediti pružanje informacija žrtvama; angažovanje psihologa u Službi za pomoć i podršku oštećenima i svedocima u Višem sudu u Beogradu, u Službi za informisanje i podršku svedocima i oštećenima u TRZ-u, kao i u Jedinici za zaštitu; unapređenje infrastrukturnih i tehničkih kapaciteta Službi za pomoć i podršku oštećenima i svedocima – **nisu sprovedene**.

ODBRANA OKRIVLJENOG

Cilj 1. Podizanje kvaliteta službenih i izabranih odbrana u postupcima za ratne zločine.

Cilj 2. Unapređen sistem finansiranja odbrane po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina.

Kao hronične probleme odbrane okrivljenih u postupcima za ratne zločine, Nacionalna strategija je identifikovala sledeće: nedovoljno kompetentnu odbranu, odnosno nedovoljno poznavanje materije međunarodnog humanitarnog i međunarodnog krivičnog prava od strane branilaca okrivljenih, kao i finansiranje odbrane.¹⁶⁴

39

Tokom prethodnih šest meseci implementacije Nacionalne strategije organizovana je jedna jednodnevna obuka za advokate, dok se, prema informacijama kojima raspolaže FHP, Pravilnik o visini naknade za rad advokata po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina nije menjao.¹⁶⁵

Podizanje kvaliteta službenih i izabranih odbrana u postupcima za ratne zločine

Kao što je navedeno u delu izveštaja koji se odnosi na obuke organizovane za zamenike tužioca za ratne zločine i tužilačke pomoćnike, kao i sudije i sudijske pomoćnike Odeljenja za ratne zločine višeg i Apelacionog suda u Beogradu, advokati koji zastupaju oštećene u predmetima ratnih zločina učestvovali su na okruglom stolu čija je tema bila odlučivanje o imovinsko-pravnom zahtevu oštećenog kao deo presude u predmetima

¹⁶³ *Ibid.*

¹⁶⁴ Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, str. 27-28.

¹⁶⁵ Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, jun 2019. godine, str. 82.

ratnih zločina.¹⁶⁶ Predavači su bili Mira Smajlović, sudija Suda BiH i Milanko Kajganić, tužilac Tužilaštva BiH.¹⁶⁷

Finansiranje troškova odbrane

Nacionalnom strategijom je predviđena izrada analize odredaba i rezultata primene Pravilnika o visini naknade za rad advokata po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina (Pravilnik).¹⁶⁸

U odnosu na ovu aktivnost, šesti izveštaj Radnog tela navodi da je ona u potpunosti realizovana.¹⁶⁹ Ministarstvo pravde je formiralo Radnu grupu sa zadatkom da izradi analizu odredaba Pravilnika.¹⁷⁰ Na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, iz maja 2018. godine, Ministarstvo pravde je navelo da je zaključak Radne grupe da pravilnik ne treba menjati.¹⁷¹ Advokatska komora Srbije nije odgovorila na dva upita FHP-a u vezi sa realizacijom ove aktivnosti.¹⁷² Prema podacima kojima raspolaže FHP, **u Radnoj grupi koja je sprovodila analizu nije bilo nijednog predstavnika advokature.**¹⁷³

166 *Odlučivanje o imovinsko-pravnom zahtevu oštećenog kao deo presude u predmetima ratnih zločina*, vest, 31. maj 2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Pravosudne akademije: <https://www.pars.rs/sr-yu/64-strucno-usavrsavanje-lat/kontinuirana-obuka-lat/1165-dluciv-nj-i-vins-pr-vn-z-h-vu-s-c-n-g-d-pr-sud-u-pr-d-i-r-nih-zl-cin-lat>, pristupljeno: 21.06.2019. godine.

167 *Ibid.*

168 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 28.

169 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 82.

170 *Ibid.*; Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-156/2018-30, od 14.05.2018. godine.

171 *Ibid.*

172 Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, HlcIndexOut: F170-F135437, od 25.10.2018. godine; Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, HlcIndexOut: F170-F137823, od 22.05.2019. godine.

173 Odgovor Ministarstva pravde na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj 7-00-162/2018-32, od 18.05.2018. godine.

SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE I PITANJE NESTALIH LICA

Cilj 1. Unapređen normativni okvir od značaja za rešavanje sudbine nestalih lica.

Cilj 2. Unapređeni institucionalni i administrativni kapaciteti državnih organa uključenih u proces otkrivanja sudbine nestalih lica, kao i njihova međusobna saradnja.

Cilj 3. Unapređenje regionalne i šire međunarodne saradnje u oblasti rešavanja sudbine nestalih lica.

Prema informacijama kojima raspolaže FHP, tokom izveštajnog perioda nije unapređen normativni okvir koji se odnosi na potragu za nestalim licima, ali je sprovedena Analiza organizacione strukture i položaja stručne službe (lica stalno angažovanih u radu Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije).¹⁷⁴ U izveštajnom periodu je nastavljen proces identifikacija žrtava srpske nacionalnosti, stradalih u akcijama „Bljesak“ i „Oluja“ tokom 1995. godine, čije porodice žive u Republici Srbiji.¹⁷⁵

Normativni i institucionalni okvir

- **Unapređenje zakonodavnog okvira**

U Srbiji ne postoji poseban zakon o nestalim licima, koji bi regulisao status i prava porodica nestalih lica.¹⁷⁶ U Komisiji za nestala lica su u prethodnom periodu navodili da bi bili spremni da daju svoj doprinos pripremi predloga zakona.¹⁷⁷ Prema informacijama dostupnim FHP-u, konsultovanim prilikom pripreme izveštaja, u prethodnom šestomesečnom periodu nije bilo pomaka kada je reč o pripremi ovog zakona.

41

174 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 99.

175 *U Zagrebu obavljena identifikacija posmrtnih ostataka jedanaest žrtava srpske nacionalnosti stradalih u toku oružanih sukoba na prostoru bivše Jugoslavije*, saopštenje, zvanična internet prezentacija Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije, dostupno na: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php>, pristupljeno: 28.06.2019. godine.

176 *Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jul 2018. godine, str. 18-20; *Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2018. godine, str. 38.

177 *Ibid.*

- **Analiza organizacione strukture i položaja stručne službe Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije**

U izveštajnom periodu je sprovedena Analiza organizacione strukture i položaja stručne službe (lica stalno angažovanih u radu Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije).¹⁷⁸

Prema navodima poslednjeg izveštaja Radnog tela, u skladu Pravilnikom o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta (koji je stupio na snagu 10. aprila 2019. godine), umesto Odseka za nestala lica, koji je do sada bio u Sektoru za prihvatanje, zbrinjavanje, readmisiju i trajna rešenja, obrazovano je Odeljenje za nestala lica (Odeljenje), kao uža unutrašnja jedinica.¹⁷⁹ Ovo Odeljenje ima dve uže unutrašnje jedinice i to: Grupu za nestala lica na prostoru AP KIM i Grupu za nestala lica na teritoriji bivše SFRJ.¹⁸⁰ U Odeljenju bi trebalo da bude zaposleno 9 izvršilaca, kada budu obezbeđena finansijska sredstva.¹⁸¹

- **Identifikacija posmrtnih ostataka**

Sredinom decembra 2018. godine je u Zavodu za sudsku medicinu i kriminalistiku Medicinskog fakulteta u Zagrebu (Republika Hrvatska) obavljena identifikacija posmrtnih ostataka devet žrtava stradalih tokom 1995. godine, na teritoriji Republike Hrvatske.¹⁸² Imajući u vidu da je tokom proteklih godina bilo višemesečnih prekida u sprovođenju ekshumacija¹⁸³, nastavak ekshumacija i identifikacije žrtava, kao i održavanje kontinuiteta ovih procesa, od posebnog su značaja za porodice nestalih lica, koje godinama pokušavaju da pronađu posmrtnu ostatke svojih najbližih.¹⁸⁴

42

178 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 99.

179 *Ibid.*

180 *Ibid.*

181 *Ibid.*

182 *Nastavljen proces ekshumacija posmrtnih ostataka žrtava „Oluje“*, saopštenje, 09.10.2018. godine, zvanična internet prezentacija Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije, dostupno na: <http://www.kznl.gov.rs/arhiva-aktuelno-2018.php>, pristupljeno: 28.06.2019. godine; *Izveštaj broj 5 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 74-75.

183 *Ibid.*

184 *Izveštaj broj 5 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 79.

Regionalna saradnja u oblasti rešavanja sudbine nestalih lica - Grupa za nestala lica Međunarodne komisije za nestala lica (MKNL)

Grupa za nestala lica MKNL (Grupa za nestala lica) formirana je na osnovu Okvirnog plana za rešavanje pitanja nestalih lica iz sukoba na području bivše Jugoslavije (Okvirni plan), kojeg su u novembru 2018. godine u Hagu potpisali predstavnici regionalnih institucija nadležnih za traženje nestalih lica u Srbiji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i na Kosovu. Ova grupa treba da nadzire rad na aktivnostima predviđenim Okvirnim planom.¹⁸⁵

Tokom proteklih šest meseci održana su dva sastanka Grupe za nestala lica, usvojena su Radna pravila i procedure, kao i okvirni plan rada za naredne dve godine.¹⁸⁶ Dogovoreno je formiranje dve operativne grupe. Jedna operativna grupa će svoj rad fokusirati na rešavanje problema neidentifikovanih posmrtnih ostataka koji se nalaze u mrtvačnicama u regionu, dok će se druga operativna grupa baviti bazom podataka aktivnih slučajeva nestalih lica na prostoru bivše Jugoslavije.¹⁸⁷

Operativne grupe

U februaru 2019. godine održan je prvi sastanak operativne grupe za bazu podataka aktivnih slučajeva lica nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije.¹⁸⁸ Na sastanku su razmatrana pitanja poput zatvaranja duplih unosa, zatvaranja slučajeva o kojima postoje izveštaji o podudarnosti DNK analiza, razlika u podacima koji se odnose na slučajeve koji imaju istu teritoriju nestanka, i slična.¹⁸⁹

43

185 *Potpisan Okvirni plan za rešavanje pitanja nestalih lica iz sukoba na području bivše Jugoslavije*, saopštenje, 06.11.2018. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php#a45>, pristupljeno: 28.06.2019. godine.

186 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 83-84; *Održan prvi sastanak grupe za nestala lica*, saopštenje, 04.12.2018. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/arhiva-aktuelno-2018.php>; *Održan drugi sastanak grupe za nestala lica*, saopštenje, 17.04.2019. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php#a45>. Svim izvorima pristupljeno: 28.06.2019. godine.

187 *Izveštaj broj 5 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 79.

188 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 83; *Održan prvi sastanak grupe za nestala lica*, saopštenje, 04.12.2018. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije.

189 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 83; *Održan prvi sastanak operativne grupe za bazu podataka aktivnih slučajeva lica nestalih u sukobima na području bivše Jugoslavije*, saopštenje, 21.02.2019. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php#a45>, pristupljeno: 28.06.2019. godine.

U martu i aprilu 2019. godine održana su prva dva sastanka operativne grupe za rešavanje neidentifikovanih slučajeva.¹⁹⁰ Sastanci su bili posvećeni upoznavanju sa trenutnim stanjem u vezi sa neidentifikovanim posmrtnim ostacima, kao i dogovoru o daljim koracima koje bi trebalo preduzeti u razvoju „pilot projekta“, čiji će cilj biti rešavanje problema identifikacije posmrtnih ostataka u mrtvačnicama u regionu.¹⁹¹

Imajući u vidu neophodnost intenziviranja regionalne saradnje na rasvetljavanju sudbine nestalih lica, FHP smatra da angažovanje svih postojećih mehanizama saradnje, kao i kreiranje novih, ima potencijal da ovu saradnju ojača. Ipak, formiranje brojnih radnih tela, operativnih ili ekspertskih grupa, često zadovoljava samo formu saradnje, dok rezultati ostaju skromni, što se može pratiti na osnovu dinamike smanjivanja broja nestalih lica za kojima se i dalje traga (videti deo izveštaja koji se odnosi na indikator *Smanjen broj lica čija sudbina nije razjašnjena*). Stoga je u narednom periodu potrebno pratiti dinamiku i rezultate rada postignute u okviru Grupe za nestala lica, kao i operativnih grupa.

Saradnja državnih organa uključenih u proces otkrivanja sudbine nestalih lica

- **Radna grupa za prikupljanje činjenica i dokaza u rasvetljavanju zločina nad pripadnicima srpskog naroda i ostalih nacionalnih zajednica na Kosovu i Metohiji**

44

U novembru 2015. godine, Odbor za Kosovo i Metohiju Narodne skupštine Srbije doneo je Odluku o obrazovanju Radne grupe za prikupljanje činjenica i dokaza u rasvetljavanju zločina nad pripadnicima srpskog naroda i ostalih nacionalnih zajednica na Kosovu i Metohiji (Radna grupa).¹⁹² Prema informacijama dostupnim u poslednjem izveštaju

190 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 83; *U cilju sprovođenja odredbi Okvirnog plana za rešavanje pitanja nestalih lica u sukobima na području bivše Jugoslavije održan je prvi sastanak Operativne grupe za rešavanje neidentifikovanih slučajeva*, saopštenje, 14.03.2019. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php#a45>; *U Zagrebu održan drugi sastanak operativne grupe za rešavanje neidentifikovanih slučajeva*, saopštenje, 16.02.2019. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Komisije za nestala lica Vlade Republike Srbije: <http://www.kznl.gov.rs/aktuelno.php#a45>. Svim izvorima pristupljeno: 28.06.2019. godine.

191 *Ibid.*

192 *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, iz januara 2018. godine navodi da Radnu grupu čine predsedavajući, članovi i zamenici članova Odbora za Kosovo i Metohiju Narodne skupštine, kao i predstavnici državnih organa (TRZ, SORZ, Komisija za nestala lica, Grupa za pravosuđe, ljudska prava i imovinsko-pravna pitanja u Kancelariji za KiM). Zadatak Radne grupe je da prikuplja činjenice i dokaze koji mogu da pomognu u rasvetljavanju zločina nad Srbima i ostalim nacionalnim zajednicama. U sklopu Radne grupe formiran je stručni analitički tim koji ima za cilj da objedini i sistematizuje vrste zločina po zonama odgovornosti OVK i da objedini baze podataka koje imaju TRZ, SORZ, Komisija za nestala lica, BiA, VBA i VOA. Navedeno prema: *Izveštaj broj 1 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, januar 2018. godine, str. 38.

Radnog tela o sprovođenju Nacionalne strategije, ova Radna grupa je održala sednice 16. januara i 6. marta 2019. godine.¹⁹³

Analitički tim, formiran na inicijativu Radne grupe, održao je tri sastanaka u prvom kvartalu 2019. godine.¹⁹⁴ Osim datuma kada su održane sednice i sastanci, nije dostupno više informacija o aktivnostima ove Radne grupe.

Na ovom mestu, FHP podseća da je, prema Zakonu o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine, za postupanje u predmetima ratnih zločina nadležno Tužilaštvo za ratne zločine.¹⁹⁵ Ovim zakonom obrazovana je i Služba za otkrivanje ratnih zločina, koja zajedno sa TRZ-om treba da prikuplja činjenice i dokaze u cilju rasvetljavanja ratnih zločina.¹⁹⁶ **Imajući u vidu da je pomenuti zakon uredio institucionalni okvir za istragu i procesuiranje ratnih zločina, FHP smatra da je neprimereno prenositi ovu nadležnost na radne grupe, formirane na osnovu odluka skupštinskih odbora.**¹⁹⁷

- **Osnivanje novčanog fonda za podršku nadležnim državnim organima u pribavljanju svih raspoloživih podataka o grobnim lokacijama**

Nacionalnom strategijom predviđeno je i osnivanje novčanog fonda za podršku nadležnim državnim organima u pribavljanju svih raspoloživih podataka o grobnim lokacijama lica koja se još uvek vode kao nestala.¹⁹⁸ Ova aktivnost do sada nije realizovana.¹⁹⁹

193 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 25; 101;

194 *Ibid*, str. 25.

195 Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011-dr. zakon i 6/2015), član 4, stav 1.

196 *Ibid*, član 8.

197 *Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2018. godine, str. 41-42.

198 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 29.

199 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 106.

SARADNJA SA MEĐUNARODNIM KRIVIČNIM TRIBUNALOM ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

Cilj 1. Intenziviranje saradnje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju i Mehanizmom za međunarodne krivične tribunale, kako bi se na nacionalno pravosuđe preneli dokazi o učinjenim ratnim zločinima i na osnovu njih otvorili prioritetni predmeti.

Dosadašnji izveštaji o sprovođenju Nacionalne strategije, koje usvaja Radno telo, navode da TRZ nastavlja intenzivno da saraduje sa MRMKS-om.²⁰⁰ Saradnja se odvija putem redovnih sastanaka tužilaca i prisustva oficira za vezu TRZ-a u MRMKS-u, a u izveštajnom periodu održane su i obuke za zamjenike tužioca za ratne zločine, u saradnji sa Tužilaštvom MRMKS-a.²⁰¹

O važnosti saradnje Srbije sa MRMKS-om govori i poslednji dostupan izveštaj Evropske komisije o Srbiji, u kome se navodi da Srbija treba u potpunosti da saraduje sa MRMKS-om, što uključuje potpuno prihvatanje i izvršavanje njegovih presuda i odluka.²⁰² Izveštaj je konstatovao i da je u prethodnom periodu bilo javnih i ponovljenih osporavanja presuda MKTJ-a, uključujući i ona sa najviših nivoa.²⁰³

46

Oficiri za vezu

Tužilaštvo za ratne zločine ima svog oficira za vezu u MKSJ-u/MRMKS-u od 2009. godine.²⁰⁴ Angažman u svojstvu „oficira za vezu“ podrazumeva pretragu elektronske baze tužilaštva MKSJ/MRMKS-a, kao i konsultacije i sastanke sa tužiocima u cilju pribavljanja dokaza za postupke koje vodi TRZ.²⁰⁵ Kako je FHP-u potvrđeno odgovorom Tužilaštva za ratne zločine, oficir za vezu TRZ-a je u izveštajnom periodu bio prisutan u tužilaštvu

200 *Ibid*, str. 108-109.

201 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, Pl.br. 12/19, od 07.06.2019. godine. str. 3; *Procesuiranje seksualnog nasilja u nadležnosti MKSJ*, vest, 8. april 2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Pravosudne akademije. O održanim obukama videti u delu izveštaja koji se odnosi na kontinuirane obuke.

202 *Izveštaj o napretku Srbije za 2019. godinu*, str. 19-20.

203 *Ibid*.

204 Odgovor Tužilaštva za ratne zločine na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, broj A.br. 78/17, od 28.04.2017. godine; *Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2018. godine, str. 44-45.

205 Navodi su preuzeti sa zvanične internet prezentacije Tužilaštva za ratne zločine: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/saradnja/me%C4%91unarodna-saradnja>, pristupljeno: 30.06.2019. godine.

MRMKS-a, u kontinuitetu.²⁰⁶ Osim informacije da je oficir za vezu TRZ-a prisutan u tužilaštvu MRMKS-a, nije poznato u koliko su predmeta ratnih zločina, za koje se sudi ili se sudilo pred domaćim sudovima, do sada korišćeni dokazi prikupljeni od strane oficira za vezu u MRMKS-u.

Nepoštovanje suda – neizvršavanje naloga za hapšenje

Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju je u januaru 2015. izdao nalog za hapšenje troje članova Srpske radikalne stranke – Petra Jojića, Jove Ostojića i Vjerice Radete, zbog sumnje da su dvojici svedoka pretili, zastrašivali ih, nudili im mito i na druge načine uticali na njih, sa ciljem da ih privole da odustanu od saradnje sa tužilaštvom ili da postanu svedoci odbrane u postupku protiv Vojislava Šešelja.²⁰⁷

Srbija je tada odbila da dvoje optuženih (Jovo Ostojić je preminuo sredinom 2017. godine) izruči MKSJ-u.²⁰⁸ U junu 2018. godine MRMKS je doneo odluku da se Radeti i Jojiću sudi pred sudom u Srbiji.²⁰⁹

Na ovu odluku je *amicus curiae* (prijatelj suda) uložio žalbu²¹⁰, te je MRMKS u maju ove godine poništio odluku da se Radeti i Jojiću sudi u Srbiji i zatražio od Srbije da „bez odlaganja“ preda optužene MRMKS-u.²¹¹

U obrazloženju odluke, MRMKS je naveo da su sudu predočene izjave svjedoka, koje pokazuju da oni „kategorički nisu voljni“ da budu svjedoci u postupku koji bi se vodio u

47

206 **Napomena autora:** Nakon što je MKSJ prestao sa radom 31.12.2017. godine, oficiri za vezu TRZ-a su nastavili rad u Međunarodnom rezidualnom mehanizmu za krivične sudove; Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 12/19, od 07.06.2019. godine. str. 3.

207 Videti predmet *Jojić et al.* (IT-03-67-R77.5); dokumentacija predmeta je dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji MRMKS-a: http://jrad.unmict.org/webdrawer/webdrawer.dll/webdrawer/search/rec&sm_recnbr&sm_ncontents=mict-17-111&sm_created&sm_fulltext&sort1=rs_datecreat&count&template=reclist&rows=25#, pristupljeno: 30.06.2019. godine.

208 Rešenje Pom Ik2 Po2 48/2016, Kv Po2 16/2016 Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, od 18.05.2016. godine, kojim se potvrđuje rešenje sudije za prethodni postupak, a kojim je utvrđeno da nisu ispunjenje pretpostavke za predaju i hapšenje okrivljenih, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2016/05/2st_presuda_Jojic_Radeta_i_Ostojic.pdf, pristupljeno: 30.06.2019. godine.

209 *Public redacted version of the 12 June 2018 order referring a case to the Republic of Serbia*, MICT-17-111—R90, D205-D191, str. 5, 12.06.2018. godine. Tada je MRMKS izdao i nalog da, ukoliko se Radeta i Jović nađu na teritoriji neke od članica EU, budu odmah uhapšeni i izručeni Srbiji.

210 *Notice of appeal against the order referring a case to the Republic of Serbia*, MICT-17-111—R90; D220-D-214, 26.06.2018. godine; „Hag zadovoljan saradnjom sa Srbijom“, saopštenje, 19.11.2018. godine, Ministarstvo pravde, dostupno na: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/21540/hag-zadovoljan-saradnjom-sa-srbijom.php>, pristupljeno: 30.06.2019. godine.

211 *Jojić & Radeta – Odluka kojom se preispituje prosljeđivanje predmeta Republici Srbiji* (MICT-17-111-0052/3), 13.05.2019. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji MRMKS-a: <https://jrad.irmct.org/view.htm?r=245247&s=>, pristupljeno: 30.06.2019. godine.

Srbiji, zbog bojazni za svoju bezbednost i bezbednost članova svojih porodica, uključujući strah da će biti ubijeni ili da će im biti nanete teške telesne povrede.²¹² U obrazloženju se dalje navodi da svedoci žele da nastave da saraduju s MRMKS-om, kako bi se obezbedilo da dokazi koje oni mogu da predоче budu razmotreni.²¹³

U podnesku koji je u ovom slučaju podnela Republika Srbija ističe se da su argumenti *amicus curiae* „neosnovani”, „pogrešni” i „paušalni”, da nema valjanog razloga koji onemogućava da se suđenje vodi u Srbiji, kao i da pravna regulativa po pitanju zaštite svedoka u Srbiji može adekvatno da reši sve eventualne bojazni svedoka u pogledu bezbednosti.²¹⁴

Ipak, MRMKS je odlučio da se postupak protiv Jojića i Radete vodi pred tim sudom. Prilikom odlučivanja, MRMKS se vodio time da informacije primljene od svedoka izazivaju ozbiljnu bojazan u pogledu mogućeg uticaja suđenja u Srbiji na bezbednost, privatnost i dobrobit svedoka i njihovih porodica, kao i da su svedoci voljni da svedoče samo ako postupak bude nastavljen pred MRMKS-om.²¹⁵ Odlučujuća činjenica je bila i ta da dva svedoka predstavljaju jedini izvor neposrednih dokaza kojima se potkrepljuju dve tačke optužnice.²¹⁶

Ministarka pravde Nela Kuburović je najavila da će Srbija uložiti žalbu na ovu odluku MRMKS-a.²¹⁷

48

FHP ističe da posebno zabrinjava to što je MRMKS svoju odluku zasnovao na izjavama svedoka koji su izjavili da bi u slučaju suđenja u Srbiji bili zabrinuti za svoju bezbednost. Naime, ovakva odluka ukazuje na to da je ova međunarodna sudska instanca procenila da je opasnost po svedoke u ovom postupku realna.

Kada je reč o naložima za hapšenje Radete i Jojića, FHP smatra da Srbija ne može da ukazuje na svoje domaće zakonodavstvo kako bi opravdala nepoštovanje svojih međunarodnih obaveza, u koje spada i puna saradnja sa MRMKS-om. Posebno je potrebno istaći da u najmanje tri slučaja, koja su se odnosila na nepoštovanje suda, zakonske pretpostavke nisu predstavljale smetnju za hapšenje i predaju okrivljenih za isto krivično delo MKSJ-u.

212 *Ibid*, str. 2.

213 *Ibid*.

214 *Ibid*, str. 3.

215 *Ibid*.

216 *Ibid*, str. 4.

217 *Kuburović najavila žalbu na odluku Suda u Hagu o izručenju dvoje radikala*, vest, dnevni list Danas, 24.05.2019. godine, dostupno na: <https://www.danas.rs/drustvo/kuburovic-najavila-zalbu-na-odluku-suda-u-hagu-o-izrucenju-dvoje-radikala/>; *Nalog o raspoređivanju sudija u tročlano žalbeno veće u predmetu protiv Petra Jojića i Vjerice Radete*, 18. jun 2019. godine, dostupno na: <https://jrad.irmct.org/view.htm?r=245389&s=>. Svim izvorima pristupljeno: 30.06.2018. godine.

Tako je Sud, u situaciji kada su optuženi bili Jelena Rašić²¹⁸, a zatim i Dragomir Pećanac i Ljubiša Petković, našao da su zakonske pretpostavke za predaju okrivljenih bile ispunjene, te su državni organi Republike Srbije izvršili naloge za hapšenje i izručili troje okrivljenih za nepoštovanje suda MKSJ-u.²¹⁹

REGIONALNA I ŠIRA MEĐUNARODNA SARADNJA
1. Regionalna saradnja
Cilj 1. Republika Srbija će nastojati da se normativno uredi pitanje regionalne saradnje u oblasti procesuiranja ratnih zločina, kao i ostalih pitanja koja su sa njima povezana.
Cilj 2. Zajedničkim delovanjem Tužilaštva za ratne zločine i Ministarstva pravde unapređeno je postupanje po zamolnicama Republike Srbije upućenim državama u regionu i povećan je broj predmeta u kojima su putem regionalne saradnje razmenjeni dokazi između tužilaštava.
Cilj 3. Unapređena saradnja s pravosudnim telima privremenih institucija na Kosovu i Metohiji.
2. Međunarodna saradnja
Cilj 1. Unapređena međunarodna saradnja putem predstavljanja rada domaćih pravosudnih organa.

49

Nacionalna strategija prepoznaje pitanje unapređenja regionalne saradnje, kao jedno od ključnih pitanja za unapređenje efikasnosti procesuiranja ratnih zločina.²²⁰ Aktivnosti koje bi trebalo da unaprede saradnju uključuju organizaciju regionalnih konferencija, uspostavljanje zajedničke evidencije slučajeva ratnih zločina na regionalnom nivou, uspostavljanje zajedničkih prekograničnih istražnih tužilačkih timova sa državama regiona, kao i unapređenje saradnje sa institucijama na Kosovu.²²¹

218 *Nova optužnica zbog podmičivanja svedoka*, vest, 21.09.2010. godine, Novinska agencija Sense, dostupno na: [http://www.sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/nova-optuznica-zbog-podmicivanja-svedoka.25.html?news_id=1191](http://www.sense-agency.com/tribunal_(mksj)/nova-optuznica-zbog-podmicivanja-svedoka.25.html?news_id=1191); *Major Pećanac odbio da svedoči protiv generala Tolimira*, vest, 10.10.2011. godine, Novinska agencija Sense, dostupno na: [http://sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/major-pecanac-odbio-da-svedociprotiv-generalatolimira.25.html?cat_id=1&news_id=13268](http://sense-agency.com/tribunal_(mksj)/major-pecanac-odbio-da-svedociprotiv-generalatolimira.25.html?cat_id=1&news_id=13268); *Ljubiša Petković se izjasnio da nije kriv*, vest, 29.05.2008. godine, Novinska agencija Sense, dostupno na: [http://www.sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/ljubisa-petkovic-se-izjasnio-da-nije-kriv.25.html?cat_id=1&news_id=713](http://www.sense-agency.com/tribunal_(mksj)/ljubisa-petkovic-se-izjasnio-da-nije-kriv.25.html?cat_id=1&news_id=713). Svim izvorima pristupljeno: 30.06.2019. godine.

219 *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2017. godine, str. 60-61.

220 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 5, 12-14, 31-34.

221 *Ibid*, str. 31-34.

U izveštajnom periodu je u Beogradu održana regionalna konferencija tužilaca regiona, Tužilaštvo BiH je ustupilo TRZ-u jedan predmet, dok sa Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske (DORH) i Misijom EULEKS-a nije razmenjen ni jedan dokaz.²²²

Regionalna konferencija i regionalni sastanci

Nacionalna strategija predviđa da će Ministarstvo pravde organizovati regionalne konferencije, koje bi trebalo da unaprede regionalnu saradnju u procesuiranju ratnih zločina, te da reše sporna pitanja koja su se javljala u dosadašnjoj saradnji.²²³

U izveštajnom periodu je u Beogradu održana jedna regionalna konferencija, od 20. do 22. maja 2019. godine.²²⁴ Na konferenciji su učestvovalе delegacije tužilaštava Bosne i Hercegovine, Federacije BiH, Distrikta Brčko, Unsko-sanskog kantona, Državnog odvjetništva i specijalizovanih županijskih tužilaštava Republike Hrvatske, Specijalnog tužilaštva Crne Gore, TRZ-a i MRMKS-a.²²⁵ Po okončanju Konferencije, predstavnici tužilaštava su dali zajedničku izjavu o glavnim zaključcima i preuzetim obavezama.

Prema navodima zajedničke izjave, učesnici Konferencije su se saglasili da i dalje postoji potreba za većim brojem postupaka za ratne zločine.²²⁶ Predstavnici tužilaštava su se složili da je saradnja između tužilaštava regiona od ključne važnosti, ali da u ovom trenutku postoje brojni izazovi koje je potrebno prevazići.²²⁷ U cilju unapređenja saradnje, dogovoreno je da će biti identifikovani konkretni predmeti koji bi bili pogodni za transfer

50

222 *Izveštaj broj 5 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, mart 2019. godine, str. 100-112; *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 112-125; Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 12/19, od 07.06.2019. godine; *Regionalna konferencija tužilaca u Beogradu*, vest, 20. maj 2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a.

223 Regionalne konferencije koje su predviđene Nacionalnom strategijom za procesuiranje ratnih zločina: *Regionalna konferencija na temu unapređenja saradnje u pružanju podrške svedocima i žrtvama*, str. 27, *Regionalna konferencija radi postizanja međudržavnog sporazuma o utvrđivanju regionalnih pravila o podeli nadležnosti za postupanje u predmetima ratnih zločina; unapređenju regionalne saradnje u pogledu postupanja po zamolnicama u predmetima ratnih zločina; uspostavljanju olakšanog postupka za pribavljanje dokaza na teritoriji druge države od strane odbrane u predmetima ratnih zločina; jedinstvenog postupanja država regiona u pogledu rešavanja sudbine nestalih lica*, str. 31.

224 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 12/19, od 07.06.2019. godine; *Regionalna konferencija tužilaca u Beogradu*, vest, 20. maj 2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a.

225 *Zajednička izjava nacionalnih tužilaštava i glavnog tužioca Mehanizma po završetku Regionalne konferencije*, vest, 24. maj 2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja/zajedni%C4%8Dka-izjava-nacionalnih-tu%C5%BEila%C5%A1tava-i-glavnog-tu%C5%BEioca-mehanizma-po-zavr%C5%A1etku-regionalne-konferencije>, pristupljeno: 26.06.2019. godine.

226 *Ibid.*

227 *Ibid.*

između tužilaštava.²²⁸ U tom cilju, MRMKS će po potrebi pomagati tužilaštvima u radu na preuzetim predmetima.²²⁹ Tužilaštvo Bosne i Hercegovine bi trebalo da bude domaćin naredne konferencije.

Održavanje ove konferencije je ohrabrujuće, imajući u vidu da je pre nekoliko godina bila prekinuta dobra praksa učešća tužioca za ratne zločine i njegovih zamenika na redovnim konferencijama tužilaca, u okviru Palićkog²³⁰ i Brionskog procesa.²³¹

FHP podseća da prekogranični karakter oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji ima za posledicu da se žrtve, svedoci, počinio i dokazi uglavnom ne nalaze unutar teritorije samo jedne države i nadležnosti samo jednog nacionalnog pravosuđa. Uz to, imajući u vidu da države naslednice bivše Jugoslavije zabranjuju ekstradiciju svojih državljana drugim državama, procesuiranje ratnih zločina počinjenih u bivšoj Jugoslaviji nezamislivo je bez efikasne saradnje nadležnih institucija u regiji.²³² Stoga, **regionalna saradnja tužilaštava treba da bude intenzivirana, između ostalog i kroz redovne sastanke i tematske konferencije.**

Osim konferencije, predstavnici tužilaštava regiona su se sastajali i u okviru projekta „Jačanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina i potraga za nestalim osobama (2017-2019)“ koji se realizuje uz podršku UNDP-a. U februaru su održane regionalne konsultacije u Zagrebu, na kojima su učestvovali predstavnici TRZ-a, tužilaštva BiH i tužilaštva Republike Hrvatske.²³³

51

228 *Ibid.*

229 *Ibid.*

230 Pod pokroviteljstvom Misije OEBS-a je u novembru 2004. godine održan prvi regionalni sastanak na temu međudržavne saradnje u procesuiranju ratnih zločina (razmatranje konkretnih vidova saradnje u postupcima za ratne zločine, poput unapređenja postojećih mehanizama prekogranične saradnje, pristupa svedocima, obezbeđivanja dokaza). Ovaj mehanizam saradnje je u međuvremenu postao poznat pod imenom „Palićki proces“, a proces je nastavljen regionalnom konferencijom na Brionima (Hrvatska) u junu 2005. Navedeno prema: *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 18, i informacijama sadržanim na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a, sekcija: *Saradnja/ Medunarodna saradnja/Organizacija za Evropsku bezbednost i saradnju (OEBS)*, dostupno na: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/saradnja/me%C4%91unarodna-saradnja>, pristupljeno: 28.06.2019. godine; *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina*, str. 32.

231 *Posledice političkih tenzija na procesuiranje ratnih zločina: Srbija prvi put ne učestvuje na regionalnoj konferenciji tužilaca za ratne zločine*, saopštenje, 07.09.2016. godine, FHP, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=32698>, pristupljeno: 27.06.2019. godine.

232 *Ibid.*

233 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 114-115.

U aprilu je u Sarajevu održan bilateralni sastanak predstavnika TRZ-a i Tužilaštva BiH, takođe u okviru projekta „Jačanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina i potraga za nestalim osobama (2017-2019)“.²³⁴

Saradnja sa tužilaštvima u regionu

U izveštajnom periodu je Tužilaštva BiH ustupilo TRZ-u još jedan predmet.²³⁵ Od usvajanja Nacionalne strategije, u februaru 2016. godine, TRZ-u je iz BiH ustupljeno 18 optužnica, što čini 85% svih podignutih optužnica od tada.²³⁶ Takva statistika govori o važnosti održavanja dobrih saradničkih odnosa ova dva tužilaštva.

Međutim, treba uzeti u obzir i odsustvo razmene predmeta protiv visokorangiranih počinitelaca. Činjenica da su sve optužnice koje su do sada ustupljene Srbiji bile optužnice protiv neposrednih počinitelaca ukazuje da je poverenje između tužilaštava u regionu potrebno i dalje izgrađivati.²³⁷

Kada je reč o saradnji TRZ-a sa institucijama na Kosovu, u ovom izveštajnom periodu beleži se potpuno odsustvo saradnje. Ovaj zaključak je potvrđen odgovorom TRZ-a na zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, koji je uputio FHP, u kome se navodi podatak da sa Misijom EULEKS-a nije razmenjen ni jedan dokaz u periodu od 01.12.2018. godine do 01.06.2019. godine.²³⁸ O nepostupanju institucija u Prištini po zahtevima TRZ-a, podnetim u skladu sa Procedurama uzajamne pravne pomoći, izveštava i poslednji dostupan izveštaj Radnog tela.²³⁹

52

234 *Ibid*, str. 115; *Tužilac za ratne zločine Republike Srbije Snežana Stanojković sastala se sa glavnom tužiteljicom Tužiteljstva BiH Gordanom Tadić*, vest, 18.04.2019. godine, zvanična internet prezentacija TRZ-a, dostupno na: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja/tu%C5%BEilac-za-ratne-zlo%C4%8Dine-republike-srbije-sne%C5%BEana-stanojkovi%C4%87-sastala-se-sa-glavnom-tu%C5%BEiteljicom-tu%C5%BEiteljstva-bih-gordanom-tadi%C4%87>, pristupljeno: 09.07.2019. godine.

235 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 14/19, od 18.06.2019. godine.

236 Predmeti u kojima su optužnice ustupljene TRZ-u iz BiH, nakon usvajanja Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, 20. februara 2016. godine, su: *Doboj, Ključ – Šljivari, Bratunac, Bosanska Krupa, *Ključ – Kamićak, *Ključ – Kamićak II, Sanski Most – Lušci Palanka, Caparde, Bosanska Krupa II, Ključ – Rejzovići, Kožuhe – Doboj, Brčko, Brčko II*, optužnica protiv Branka Brankovića, *Bratunac II, Brčko II, Ključ Velagići* i optužnica protiv Dalibora Maksimovića. *Predmeti *Ključ – Kamićak* i *Ključ – Kamićak II* su spojeni.

237 Videti: *Analiza i preporuke za unapređenje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina*, FHP, Beograd, decembar 2018. godine, str. 7, dostupno na: http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/12/Analiza_i_preporuke_za_unapređenje_regionalne_saradnje_u_procesuiranju_ratnih_zlocina.pdf, pristupljeno: 27.06.2019. godine.

238 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 12/19, od 07.06.2019. godine.

239 *Izveštaj broj 6 o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, jun 2019. godine, str. 123-124.

Ove podatke treba posmatrati i u svetlu činjenice da je u junu 2018. godine izmenjen mandat Misije EULEKS-a. Prema odluci Saveta EU,²⁴⁰ mandat Misije EULEKS-a se sada sastoji od nadgledanja i savetovanja pravosuđa, Korektivne službe, kao i od podrške Specijalnom sudu i implementaciji sporazuma koji se postižu u dijalogu o normalizaciji odnosa između Kosova i Srbije.²⁴¹ Mediji u Srbiji su početkom aprila 2019. godine preneli vest da su kosovski sudovi preuzeli slučajeve ratnih zločina od EULEKS-a.²⁴²

TRZ je od svog osnivanja saradivalo sa UNMIK-om, a potom i sa Misijom EULEKS-a. Od 2013. godine saradnja sa pravosudnim organima na Kosovu regulisana je Procedurama uzajamne pravne pomoći, koje je Vlada Republike Srbije usvojila zaključkom od 7. marta 2013. godine.²⁴³ Imajući u vidu izmenjene okolnosti i činjenicu da je mandat Misije EULEKS-a sveden na nadgledanje i savetovanje, FHP smatra da je neophodno uspostaviti mehanizam koji će omogućiti komunikaciju i saradnju TRZ-a i tužilaštva Kosova.

Kada je reč o saradnji TRZ-a i DORH-a, u proteklih šest meseci nije razmenjen ni jedan dokaz između ova dva tužilaštva.²⁴⁴ O saradnji Srbije i Hrvatske u procesuiranju ratnih zločina bilo je reči i na nivou nadležnih ministarstava dve države.²⁴⁵ Na sastanku koji je održan sredinom februara 2019. godine u Zagrebu ponovo je bilo reči o radu mešovite Komisije, koja treba da izradi Sporazum o procesuiranju učinilaca ratnih zločina (Sporazum). Prema navodima sa veb-sajta Ministarstva pravde, tada je dogovoreno

240 Odluka Saveta EU od 8. juna 2018. godine, kojom se menja mandat EULEKS-a: *Council decision CFSP 2018/856 of 8 June 2018 amending Joint Action 2008/124/CFSP on the European Union Rule of Law Mission in Kosovo, EULEX KOSOVO*, član 2, stav 5, dostupno na: <https://www.eulex-kosovo.eu/eul/repository/docs/CouncilDecision-203336.pdf>, pristupljeno: 28.06.2019. godine.

241 *Brnabić: Ništa dobro od najava kosovskih suđenja za ratne zločine*, vest, Radio Slobodna Evropa, 01.04.2019. godine, dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/29854626.html>; *EULEX Kosovo: new role for the EU rule of law mission*, saopštenje, Savet EU, 08.06.2018. godine, dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/08/eulex-kosovo-new-role-for-the-eu-rule-of-law-mission/>, pristupljeno: 28.06.2019. godine.

242 *Kosovski sudovi preuzeli slučajeve ratnih zločina od Euleksa*, vest, Insajder, 01.04.2019. godine, dostupno na: <https://insajder.net/sr/sajt/vazno/13967/>; *Kosovski sudovi preuzeli slučajeve ratnih zločina od Euleksa*, vest, Večernje novosti, 01.04.2019. godine, dostupno na: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/dosije/aktuelno.292.html:786389-Kosovski-sudovi-preuzeli-slucajeve-ratnih-zlocina-od-Euleksa>; *Kosovski sudovi preuzeli slučajeve ratnih zločina od Euleksa*, vest, RTS, 01.04.2019. godine, dostupno na: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/3473774/kosovski-sudovi-preuzeli-slucajeve-ratnih-zlocina-od-euleksa.html>. Svim izvorima pristupljeno: 28.06.2019. godine.

243 Zvanična internet prezentacija TRZ-a, sekcija *Međunarodna saradnja*, dostupno na: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/saradnja/me%C4%91unardna-saradnja>, pristupljeno: 27. 06.2018. godine.

244 Odgovor TRZ-a na zahtev FHP-a za pristup informacijama od javnog značaja, PI.br. 12/19, od 07.06.2019. godine.

245 *Obostrana posvećenost saradnji Srbije i Hrvatske u oblasti pravosuđa*, vest, 13.02.2019. godine, zvanična internet prezentacija Ministarstva pravde, dostupno na: <https://www.mpravde.gov.rs/vest/22367/obostrana-posvecenost-saradnji-srbije-i-hrvatske-u-oblasti-pravosudja.php>, pristupljeno: 28.06.2019. godine.

intenziviranje aktivnosti na definisanju preostalih aspekata Sporazuma „do leta ove godine“.²⁴⁶ Takođe je dogovoren nastavak rada druge mešovite Komisije za razmenu spiskova optuženih i osuđenih za ratne zločine, u čiji rad bi trebalo da se uključe i predstavnici tužilaštava.²⁴⁷

FHP je u procesu pripreme ovog izveštaja tražio od Ministarstva pravde, a putem Zahteva za pristup informacijama od javnog značaja, dodatne informacije o radu pomenute dve Komisije. Zahtev je poslat 23. maja 2019. godine, ali do zaključenja rada na ovom izveštaju, Ministarstvo pravde na ovaj zahtev nije odgovorilo.²⁴⁸ Informacije koje se mogu pronaći na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva pravde ili u medijskim izveštajima ne pružaju dovoljno informacija o mandatima ovih komisija, o načinu njihovog osnivanja, njihovom sastavu, pa ni o tome do kada bi trebalo da okončaju svoj rad.²⁴⁹

246 *Ibid.*

247 *Ibid.*

248 Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja, HlcIndexOut: F170-F137832, od 23.05.2019. godine.

249 Videti: *Kuburović i Bošnjaković: Ažurirati spiskove optuženih i osuđenih za ratne zločine*, vest, 13.02.2019. godine, Večernje novosti, dostupno na: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/dosije/aktuelno.292.html:777227-Kuburovic-i-Bosnjakovic-Azurirati-spiskove-optuzenih-i-osudjenih-za-ratne-zlocine>; *Srbija i Hrvatska prijateljski o procesuiranju optuženih za ratne zločine i spiskovima*, vest, 13.02.2019. godine, Glas Amerike, dostupno na: <https://www.glasamerike.net/a/srbija-i-hrvatska-prijateljski-o-procesuiranju-optu%C5%BEenih-za-ratne-zlo%C4%8Dine-i-spiskovima/4785535.html>; *Kuburović: Ostvaren napredak u saradnji sa hrvatskim pravosuđem*, vest, 13.02.2019. godine, dnevni list Danas, dostupno na: <https://www.danas.rs/politika/kuburovic-ostvaren-napredak-u-saradnji-sa-hrvatskim-pravosudjem/>. Svim izvorima pristupljeno: 28.06.2019. godine.

UNAPREĐENJE UKUPNOG ODNOSA DRUŠTVA PREMA PITANJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE

Cilj 1. Olakšana dostupnost informacija o suđenjima za ratne zločine.

Cilj 2. Unapređenje kapaciteta zaposlenih u medijima za adekvatno izveštavanje o postupcima za ratne zločine.

Cilj 3. Unapređenje nastavnih programa na način koji omogućava učenicima da dobiju dovoljnu količinu relevantnih informacija o sukobima na prostorima bivše Jugoslavije, ratnim zločinima koji su u tom periodu izvršeni i normama međunarodnog humanitarnog prava.

Cilj 4. Javno predstavljanje Nacionalne strategije kao sredstva kojim se izražava čvrsto i nesumnjivo opredeljenje Republike Srbije da preduzima mere koje sprečavaju nekažnjivost ratnih zločina.

U izveštajnom periodu se ne beleži nikakav napredak kada je reč o unapređenju odnosa društva prema ratnim zločinima ili suđenjima za ratne zločine. Naprotiv, kao što je FHP izveštavao u prethodnim izveštajima o sprovođenju Nacionalne strategije, i prethodnih nekoliko meseci zabeležena je promocija i javna rehabilitacija osuđenih za ratne zločine.²⁵⁰

55

Dostupnost informacija o suđenjima za ratne zločine je, umesto da bude olakšana, otežana donošenjem Pravilnika o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.

Promovisanje osuđenih ratnih zločinaca u javnosti

Edicija „Ratnik“ Ministarstva odbrane

Tokom izveštajnog perioda nastavljena je promocija edicije „Ratnik“ Ministarstva odbrane.²⁵¹ Tako su u aprilu, u Domu Vojske u Beogradu, ponovo predstavljena dela „Ratni dnevnik komandanta Treće armije VJ – Treća armija u zagrljaju Milosrdnog anđela“

250 Videti: *Prvi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2017. godine, str. 68-76; *Drugi izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, jun 2018. godine, str. 54-58; *Treći izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina*, FHP, decembar 2018. godine, str. 50-55.

251 Edicija „Ratnik“ promovisana u Domu Vojske, vest, 10.04.2019. godine, dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Ministarstva odbrane: <http://www.mod.gov.rs/lat/13814/edicija-ratnik-promovisana-u-domu-vojske-13814>, pristupljeno: 04.07.2019. godine.

Nebojša Pavkovića u četiri knjige, „Prištinski korpus 1998. i 1999. godine – svedočenja ratnih komandanata“, te „Bitka na Košarama 1999“ i „Paštrik – sećanja učesnika 1999“.²⁵²

Tokom promocije okupljenima se obratio i Nebojša Pavković, koji je okupljene pozdravio video-zapisom iz Finske, gde služi zatvorsku kaznu.²⁵³ Budući da u vesti na veb-stranici Ministarstva odbrane stoji da je Pavković „presudom Haškog suda zatočen zato što je uspešno branio svoju zemlju od NATO agresije“²⁵⁴, FHP podseća da je Nebojša Pavković, penzionisani general Vojske Jugoslavije (VJ), zajedno sa Nikolom Šainovićem, nekadašnjim potpredsednikom Vlade SRJ, Sretenom Lukićem, načelnikom štaba MUP-a na Kosovu i Vladimirom Lazarevićem, takođe penzionisanim generalom VJ, pravnosnažno osuđen po svih pet tačaka optužnice MKSJ-a – za prisilno premeštanje, deportacije, ubistva i progon albanskog stanovništva sa Kosova.²⁵⁵

Kako se navodi na veb-stranici Ministarstva odbrane, „suština pokretanja edicije 'Ratnik' je nastojanje da se sačuva iskustvo naših ratnih komandanata tokom NATO agresije 1999. godine, njihova ratna veština, način donošenja odluka, raspored jedinica, sve ono čime su nas u to vreme, odbranom zemlje, učinili ponosnima – kao prilog kulturi sećanja“. Istovremeno, organizatori promocije protupuno ignorišu činjenicu da je „ratna veština“ doprinela da više hiljada civila bude ubijeno, kuće zapaljene, a više stotina hiljada Albanaca bude proterano sa Kosova.

56

Obeležavanje Dana pobeđe nad fašizmom

Dan pobeđe nad fašizmom (Dan pobeđe) obeležava se svake godine, 9. maja, u znak sećanja na završetak Drugog svetskog rata, a u slavu pobeđe nad nacizmom i fašizmom. Umesto promocije antifašizma, ovogodišnje obeležavanje Dana pobeđe pretvorilo se u promociju osuđenih za ratne zločine. Tako je u Nišu, uoči obeležavanja Dana pobeđe, organizovana parada „Besmrtnog puka“, koju je predvodio Vladimir Lazarević, penzionisani general VJ.²⁵⁶ FHP podseća da je Vladimir Lazarević pred MKSJ-om pravnosnažno osuđen na 14 godina zatvora zbog zločina protiv čovečnosti tokom rata na Kosovu.²⁵⁷

252 *Ibid.*

253 *Ibid.*

254 *Ibid.*

255 Videti predmet: Šainović i drugi (IT-05-87), na zvaničnoj internet prezentaciji MKSJ-a: <http://www.icty.org/bcs/case/milutinovic/4>, pristupljeno: 05.07.2019. godine.

256 *Osuđeni general Lazarević predvodio „Besmrtni puk“ u Nišu: Na Dan pobeđe nad fašizmom, Srbija promovise ratne zločince*, vest, 09.05.2019. godine, portal Insajder.net, dostupno na: <https://insajder.net/sr/sajt/vazno/14379/>, pristupljeno: 04.07.2019. godine.

257 Videti predmet: Šainović i drugi (IT-05-87), na zvaničnoj internet prezentaciji MKSJ-a: <http://www.icty.org/bcs/case/milutinovic/4>, pristupljeno: 05.07.2019. godine.

Dostupnost informacija o suđenjima za ratne zločine – Pravilnik o anonimizaciji Tužilaštva za ratne zločine

Tužilaštvo za ratne zločine je u martu 2019. godine donelo Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine (Pravilnik).²⁵⁸ Ovim Pravilnikom se uređuje anonimizacija podataka o ličnosti sadržanih u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine koje se objavljuju ili čine dostupnim javnosti, u skladu sa zakonom kojim se uređuje obrada podataka o ličnosti.²⁵⁹

Nakon što je donet Pravilnik, sve optužnice koje se nalaze na veb-stranici TRZ-a su anonimizovane.²⁶⁰ Optužnice su anonimizovane tako što je svako ime i prezime lica navedenog u optužnicama zamenjeno sa dva velika slova, po azbučnom redosledu.²⁶¹ Anonimizacija brojčanih i ostalih podataka, osim imena i prezimena, izvršena je tako što su podaci zamenjeni sa tri tačke (...).²⁶² Sledstveno anonimizaciji optužnica, anonimizovani su i podaci u delu veb-stranice TRZ-a koji se odnose na detaljnije informacije o toku predmeta.²⁶³ U sekcijama u kojima bi trebalo da budu objavljene završne reči tužilaca, žalbe TRZ-a i statistika predmeta, trenutno se nalazi kratka informacija „ažuriranje u toku”.²⁶⁴

258 *Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine*, A. br. 82/19, od dana 20.03.2019. godine. Pravilnik je dostupan na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a: http://www.tuzilastvorz.org.rs/upload/HomeDocument/Document_sr/2019-05/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9B%D0%B0%D1%82.pdf; *Saopštenje - Podaci o predmetima i optužnicama Tužilaštva za ratne zločine trenutno nisu dostupni na internet stranici Tužilaštva za ratne zločine, s obzirom da je u toku njihovo ažuriranje i obrada u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti i Pravilnikom o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine, donetim dana 20.03.2019. godine*, 22.05.2019. godine, saopštenje, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenje-podaci-o-predmetima-i-optu%C5%BEicama-tu%C5%BEila%C5%A1tva-za-ratne-zlo%C4%8Dine-trenutno-nisu-dostupni-na-internet-stranici-tu%C5%BEila%C5%A1tva-za-ratne-zlo%C4%8Dine-s-obzirom-da-je-u-toku-njihovo-a%C5%BEuriranje-i-obrada-u->. Svim izvorima pristupljeno: 04.07.2019. godine.

259 *Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine*, A. br. 82/19, član 1.

260 Videt sekciju *Predmeti/Optužnice* na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/predmeti/optu%C5%BEnice>, pristupljeno: 04.07.2019. godine.

261 *Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine*, A. br. 82/19, član 7, stav 3.

262 *Ibid*, član 7, stav 4.

263 Videt sekciju *Predmeti/Predmeti* na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/predmeti/predmeti->, pristupljeno: 04.07.2019. godine.

264 Videti sekcije na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a: *Završne reči*: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/predmeti/zavr%C5%A1ne-re%C4%8Di>; *Žalbe*: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/predmeti/%C5%BEalbe>; *Statistika*: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/predmeti/statistika>. Svim izvorima pristupljeno: 04.07.2019. godine.

Internet stranica TRZ-a je tokom ranijih godina bila redak primer dobro osmišljene, pregledne i sadržajne stranice jednog državnog organa, pomoću koje je zainteresovana javnost mogla da se upozna sa dokumentacijom o predmetima koji su procesuirani, ili čije je procesuiranje u toku. Međutim, umesto da različite sekcije ove stranice budu blagovremeno ažurirane novim sadržajima, kao što je već navedeno – u određenim sekcijama je sadržaj uklonjen, a nakon što su optužnice anonimizovane, one su postale nečitljive i neupotrebljive za pravnu analizu. Saopštenja koja se objavljuju su kratka i svedena na najnužnije informacije.²⁶⁵ Stav FHP je da je ovim izmenama ugroženo pravo javnosti da zna o suđenjima za ratne zločine koja se odvijaju u Srbiji.²⁶⁶ Zbog toga je FHP Ustavnom sudu podneo Inicijativu za pokretanje postupka za ocenu ustavnosti i zakonitosti navedenog Pravilnika.²⁶⁷

U inicijativi za ocenu ustavnosti i zakonitosti FHP osporava članove 1, 5 i 8 Pravilnika, ukazujući da su osporene odredbe suprotne odredbama članova 42, 46 i 51 Ustava Republike Srbije²⁶⁸, odredbama Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda²⁶⁹, Mišljenju 4/2007 o konceptu ličnih podataka (01248/07/EN) Radne grupe za zaštitu podataka²⁷⁰, Globalnim principima o nacionalnoj bezbednosti i pravu na informacije („Tshwane principi“)²⁷¹ i odredbama Zakona o zaštiti podataka o ličnosti (ZZPL), kao i odredbama Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja (ZSPIJZ).²⁷²

265 Videti sekciju *Saopštenja* na zvaničnoj internet prezentaciji TRZ-a: <http://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/vesti-i-saop%C5%A1tenja/saop%C5%A1tenja>, pristupljeno: 04.07.2019. godine.

266 *Ugroženo pravo javnosti da zna o suđenjima za ratne zločine*, saopštenje, FHP, 22.03.2019. godine, dostupno na: <http://www.hlc-rdc.org/?p=36470>, pristupljeno: 04.07.2019. godine.

267 *Inicijativa za pokretanje postupka za ocenu ustavnosti i zakonitosti Zakona o besplatnoj pravnoj Pravilnika o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine br. A - 82/2019 od 20. marta 2019. godine.*

268 Ustav Republike Srbije (*Službeni glasnik Republike Srbije* broj 98/2006).

269 Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (*Službeni list SCG - Međunarodni ugovori*, broj 9/2003-16).

270 *Mišljenje 4/2007 o konceptu ličnih podataka (01248/07/EN) Radne grupe za zaštitu podataka*, dostupno na: <https://www.clinicalstudydatarequest.com/Documents/Privacy-European-guidance.pdf>, pristupljeno: 04.07.2019. godine.

271 *Globalni principi o nacionalnoj bezbednosti i pravu na informacije (Tshwane principi)*, 2013, dostupni su na: <https://www.justiceinitiative.org/uploads/bd50b729-d427-4fbb-8da2-1943ef2a3423/global-principles-national-security-10232013.pdf>, pristupljeno: 04.07.2019. godine.

272 Zakon o zaštiti podataka o ličnosti (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 97/2008, 104/2009 - dr. zakon, 68/2012 - odluka US i 107/2012); Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010).

Pravilnikom je predviđeno da se „podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati otkrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način“.²⁷³

U svetlu ove odredbe Pravilnika, FHP podseća da je pitanje pribavljanja optužnica, presuda i sl. uređeno ZSPIJZ-om, kojim je propisano da je informacija od javnog značaja informacija kojom raspolaže organ javne vlasti, a koja je nastala u radu ili u vezi sa radom organa javne vlasti.²⁷⁴ Shodno tome, optužnica TRZ-a potpada pod ovu definiciju. Odredbama ZSPIJZ-a predviđena je zakonska pretpostavka opravdanog interesa javnosti da zna, s tim što ovo pravo podleže ograničenjima, ako je to neophodno u demokratskom društvu radi zaštite od ozbiljne povrede pretežnijeg interesa zasnovanog na ustavu ili zakonu.²⁷⁵

Sa druge strane, ZZPL uređuje uslove za prikupljanje i obradu podataka o ličnosti, prava lica i zaštitu prava lica čiji se podaci prikupljaju i obrađuju, kao i ograničenja zaštite podataka o ličnosti.²⁷⁶ Posmatrano iz ugla rada TRZ-a, optužnice, kao i drugi akti koji nastanu u radu ovog organa, nesporno sadrže podatke o ličnosti, a prikupljanje i obrada takvih podataka potpadaju pod pojam obrade podataka, kako to definiše ZZPL. Međutim, imajući u vidu sadržinu pomenutih zakona kao najnižih pravnih akata sa kojima sporni Pravilnik nije usaglašen, FHP smatra da je odredbama Pravilnika prekoračen maksimum anonimizacije.²⁷⁷

Kada je reč o anonimizovanju imena žrtava ratnih zločina, **FHP smatra da je interes javnosti da zna ko su žrtve ratnih zločina. Sistemsko kršenje ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava ne samo da predstavlja pojavu ili događaj od interesa za javnost, već javnost ima pravo da zna istinu o tim događajima, njihovim okolnostima, motivima i posledicama.** Upoznavanje javnosti sa žrtvom i javno pominjanje njenog imena i prezimena, predstavlja vid satisfakcije za žrtvu i preduslov za priznanje patnji koje je pretrpela, pre svega, na osnovu svog identiteta.

U svetlu navedenog, **FHP naglašava da informisanje građana o suđenjima za ratne zločine u Srbiji ostaje i dalje ozbiljan izazov** za pravosudne organe koji su nadležni za

273 *Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine*, A. br. 82/19, član 1, stav 3.

274 Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 120/2004, 54/2007, 104/2009 i 36/2010), član 2, stav 1.

275 *Ibid*, član 4; član 8, stav 1.

276 Zakon o zaštiti podataka o ličnosti (*Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 97/2008, 104/2009 - dr. zakon, 68/2012 - odluka US i 107/2012)

277 *Inicijativa za pokretanje postupka za ocenu ustavnosti i zakonitosti Zakona o besplatnoj pravnoj Pravilnika o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine br. A - 82/2019 od 20. marta 2019. godine.*

procesuiranje ratnih zločina. Naime, poslednje istraživanje javnog mnjenja pokazuje da alarmantnih 85% ispitanika ne može da navede ni jedan ratni zločin za koji se sudi ili se sudilo pred sudom u Srbiji, čak 79% ne zna da navede ni jedan pravosudni organ koji je nadležan za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji, dok 59% ispitanika ocenjuje da je loše informisano o suđenjima za ratne zločine. Tendencije na koje upućuje izveštaj FHP-a ne ukazuju da bi u narednom periodu ovi procenti mogli da budu umanjeni.

Tabelarni prikaz realizacije aktivnosti

1. POVEĆANJE EFIKASNOSTI POSTUPAKA ZA RATNE ZLOČINE PRED ORGANIMA REPUBLIKE SRBIJE		
1.1. Istrage i podizanje optužnica		
Aktivnost	Rok	Status
TRZ će izraditi radni tekst i usvojiti Tužilačku strategiju za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji.	I kvartal 2016. godine	Implementirano
SORZ će pripremiti bazu podataka o masovnim zločinima izvršenim tokom oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji.	IV kvartal 2016. godine	Implementirano delimično
TRZ će nastojati da preuzme sve predmete ratnih zločina koji se još uvek nalaze pred domaćim sudovima opšte nadležnosti.	IV kvartal 2016. godine	Implementirano
<p>Tužilac za ratne zločine sprovedi sledeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • koristi postojeće kapacitete u skladu sa prioritetima definisanim kroz Tužilačku strategiju; • primenjuje pravni institut sporazuma o priznanju krivičnog dela; • obezbeđuje punu poverljivost procesa istrage; • ispituje da li osumnjičeni poseduje imovinu pribavljenu izvršenjem ratnog zločina i podnesi sudu odgovarajući zahtev, na osnovu Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela. 	Kontinuirano	Implementacija u toku

Broj zamenika tužioca i ostalih službenika TRZ-a povećavaće se u skladu sa dinamikom predviđenom Akcionim planom za Poglavlje 23.	Kontinuirano	Implementirano
Za postojeće, ali i novozaposlene/ novoizabrane službenike i zamenike javnog tužioca u TRZ-u sprovodiće se kontinuirane obuke o međunarodnom humanitarnom, međunarodnom krivičnom pravu i istražnim tehnikama, kao i adekvatne obuke vezane za odnos prema žrtvama i svedocima.	Kontinuirano	Implementacija u toku
Priprema analize (izveštaja) pravnog i faktičkog stanja i potreba SORZ-a u okviru MUP-a, a u cilju određivanja potreba za reformom te Službe.	I kvartal 2016. godine	Implementirano
Na osnovu navedene analize, MUP će hitno sprovesti mere da obezbedi optimalan položaj i kapacitet SORZ-a.	Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine	Nema informacija
Usvajanje zajedničkih internih pravila o radu, TRZ-a i SORZ-a, na inicijativu Tužioca za ratne zločine.	II kvartal 2016. godine	Implementirano
Unapređenje saradnje TRZ-a i SORZ-a kroz: <ul style="list-style-type: none"> • organizovanje zajedničkih obuka; • formiranje zajedničkog strateškog tima radi definisanja smernica i pravaca postupanja; • formiranje zajedničkih operativnih timova; • periodično zajedničko organizovanje okruglih stolova. 	Kontinuirano	Implementirano delimično

1.2. Sudjenja		
Aktivnost	Rok	Status
<ul style="list-style-type: none"> Dosledna primena čl. 10. i 10a Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine, u pogledu perioda na koji su sudije raspoređene u veća za ratne zločine. Određivanje dopunskih sudija u predmetima u kojima postoji opravdana bojazan da bi zbog isteka perioda na koji je predsednik veća upućen u odeljenje za ratne zločine, glavni pretres morao početi iznova. 	Kontinuirano	Implementirano delimično
Tužilac za ratne zločine bi trebalo da započne pregovore sa partnerima u susednim državama o uspostavljanju objedinjene regionalne baze podataka o svim slučajevima suđenja za ratne zločine čime bi se doprinelo ujednačavanju sudske prakse.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Implementacija u toku
<p>Ministarstvo pravde nastojaće, na predlog VSS-a, da sudnice u kojima se održavaju suđenja u postupcima za ratne zločine budu odgovarajuće tehnički opremljene.</p> <p>Predsednici Višeg i Apelacionog suda u Beogradu nastojaće da, u saradnji sa VSS-om, obezbede održavanje ročišta i u adekvatnim sudnicama drugih sudova.</p>	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Implementirano delimično

<p>Na inicijativu Tužilaštva za ratne zločine, Višeg i Apelacionog suda u Beogradu, a kroz saradnju VSS, DVT i Pravosudne akademije, biće uspostavljen sistem stručnog usavršavanja za sudije, tužioce, saradnike, pomoćnike, savetnike i policijske inspektore u oblasti međunarodnog krivičnog i međunarodnog humanitarnog prava.</p>	<p>Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine</p>	<p>Implementirano delimično</p>
---	---	---------------------------------

2. ZAŠTITA SVEDOKA I ŽRTAVA		
Aktivnost	Rok	Status
Sektorska radna grupa Ministarstva pravde izradiće analizu sudske prakse o primeni člana 102. ZKP-a, kao i analiza odredaba i rezultata dosadašnjeg sprovođenja Zakona o programu zaštite učesnika u krivičnom postupku i formulisanje zaključaka i preporuka o potrebama eventualnih izmena ovog zakona ili pratećih podzakonskih akata u cilju unapređenja sistema zaštite oštećenih i svedoka.	I - IV kvartal 2016. godine	Implementirano
MUP će inicirati, i u saradnji sa Komisijom za sprovođenje programa zaštite učesnika u krivičnom postupku, pripremiti analizu položaja i potreba Jedinice za zaštitu.	I kvartal 2016. godine	Implementirano
Na osnovu napred navedene analize, MUP će hitno sprovesti mere da obezbedi optimalan položaj i kapacitet Jedinice za zaštitu.	II kvartal 2016. godine	Nema informacija
Krivična veća dosledno primenjuju odredbe ZKP-a kojima je regulisano sankcionisanje učesnika u postupku koji krše procesnu disciplinu, a naročito ukoliko napadaju integritet svedoka i žrtava.	Kontinuirano	Implementacija u toku
Nadležni javni tužioci, DVT i nadležna advokatska komora redovno obaveštavaju sud o merama preduzetim po opomeni iz člana 374. ZKP-a.	Kontinuirano	Implementacija u toku

<p>Unapređenje pravila o postupanju od strane Komisije za sprovođenje programa zaštite i Jedinice za zaštitu uz puno poštovanje interesa krivičnog postupka u kom su prema zaštićenom licu primenjene mere zaštite.</p>	<p>Kontinuirano</p>	<p>Nema informacija</p>
<p>Unapređenje saradnje između Jedinice za zaštitu i TRZ-a kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potpisivanje protokola o saradnji; • organizovanje zajedničkih obuka; • formiranje zajedničkog strateškog tima; • formiranje zajedničkih operativnih timova; • periodično zajedničko organizovanje okruglih stolova. 	<p>Kontinuirano</p>	<p>Implementirano delimično</p>

3. PODRŠKA SVEDOCIMA I ŽRTVAMA		
Aktivnost	Rok	Status
Ministarstvo pravde će sprovesti analizu usklađenosti normativnog okvira sa Direktivom 2012/29/EU.	I kvartal 2016. godine	Implementirano
Ministar pravde osnovaće radnu grupu koja će predložiti izmene i dopune zakona i propisa u cilju usklađivanja pojma žrtve sa Direktivom 2012/29/EU.	II kvartal 2016. godine	Implementirano delimično
Ministarstvo pravde će doneti podzakonski akt kojim će se urediti obavezno pružanje informacija žrtvama o svim aspektima krivičnog postupka koji su od njihovog interesa, u skladu sa članom 6. Direktive 2012/29/EU.	II kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Ministarstvo pravde će kreirati i distribuirati brošuru koja će sadržati informacije o pravima žrtava (pravna pomoć, psihološka podrška, zaštita, itd.), u skladu sa članom 4. Direktive 2012/29/ EU.	III kvartal 2016. godine	Implementirano delimično
Služba za pomoć i podršku oštećenim i svedocima Višeg suda u Beogradu će angažovati stručnjaka za pružanje psiho-socijalne podrške.	IV kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Jedinica za zaštitu MUP-a izmenama sistematizacije omogućiće angažovanje stručnog osoblja za pružanje psiho-socijalne podrške.	IV kvartal 2016. godine	Neimplementirano

<p>Za potrebe zaposlenih u Službi za pomoć i podršku oštećenim i svedocima, Viši sud u Beogradu i Pravosudna akademija će, uz podršku VSS-a i Ministarstva pravde povremeno organizovati dodatne obuke i podsticati učešće na stručnim skupovima.</p>	<p>Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine</p>	<p>Implementacija u toku</p>
<p>Za potrebe zaposlenih u Jedinici za zaštitu Centar za obuku MUP-a će, u saradnji sa akademskom zajednicom i organizacijama civilnog društva, povremeno organizovati dodatne obuke i podsticati učešće na stručnim skupovima.</p>	<p>Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine</p>	<p>Neimplementirano</p>
<p>Unapređenje infrastrukturnih i tehničkih kapaciteta Službi za pomoć i podršku i pomoć oštećenim i svedocima.</p>	<p>Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine</p>	<p>Neimplementirano</p>

<p>Uspostavljanje mreže usluga na nivou cele zemlje za podršku žrtvama, svedocima i oštećenim u istrazi i svim fazama krivičnog postupka, uključujući:</p> <ul style="list-style-type: none"> • normativni aspekt (važeći normativni okvir, najbolja uporedna rešenja, međunarodni standardi); • finansijsku procenu (održivo finansiranje, adekvatnost prostorija i osoblja, potreba za obukom); • pristup uslugama podrške (obuhvat mreže, udaljenost, mobilni timovi za podršku). 	<p>Za analizu I kvartal 2016; za uspostavljanje mreže kontinuirano počev od 2018. godine</p>	<p>Implementirano delimično</p>
<p>Ministarstvo pravde iniciraće održavanje regionalne konferencije na temu unapređenja saradnje u pružanju podrške svedocima i žrtvama.</p>	<p>Kontinuirano, počev od III kvartala 2016. godine</p>	<p>Neimplementirano</p>

4. ODBRANA OKRIVLJENOG		
Aktivnost	Rok	Status
Izrada programa inicijalne i kontinuirane obuke u oblasti međunarodnog humanitarnog i međunarodnog krivičnog prava za advokate koji zastupaju okrivljene.	III kvartal 2016. godine	Nimplementirano
Sprovođenje kontinuirane obuke u oblasti međunarodnog humanitarnog i međunarodnog krivičnog prava za advokate koji zastupaju okrivljene.	Kontinuirano, počev od IV kvartala 2016. godine	Nimplementirano
Radna grupa koju formira Ministar pravde izradiće analizu odredaba i rezultata primene Pravilnika o visini naknade za rad advokata po službenoj dužnosti u predmetima ratnih zločina.	III kvartal 2016. godine	Implementirano

5. SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE I PITANJE NESTALIH LICA

Aktivnost	Rok	Status
Republika Srbija kontinuirano će raditi na ispunjenju preporuka Komiteta za prisilne nestanke i o postignutim rezultatima izveštavati Komitet.	Kontinuirano	Implementacija u toku
Sprovesti analizu organizacione strukture i položaja stručne službe sa ciljem unapređenja efikasnosti i održivosti poslova u nadležnosti Komisije.	III kvartal 2016. godine	Implementirano
Unaprediti međusobnu saradnju Komisije za nestala lica i ostalih državnih organa uključenih u proces istrage i procesuiranja ratnih zločina, kroz periodično organizovanje okruglih stolova.	Periodično (najmanje jednom godišnje)	Implementirano
Ministarstvo spoljnih poslova pokreće postupak kako bi Republika Srbija potpisala ili pristupila Sporazumu o uspostavljanju Međunarodne komisije za nestala lica kojim ova Komisija dobija status međunarodne organizacije.	IV kvartal 2016. godine	Implementirano
Vlada podstiče Komisiju za nestala lica Republike Srbije da osnuje poseban novčani fond za podršku nadležnim državnim organima u pribavljanju raspoloživih podataka o grobnim lokacijama lica koja se još uvek vode kao nestala.	Kontinuirano	Neimplementirano

6. SARADNJA SA MEĐUNARODNIM KRIVIČNIM TRIBUNALOM ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU

Aktivnost	Rok	Status
Izvršiti potpun uvid i istraživanje arhive MKSJ i MRMKS i analizu otkrivenih dokumenata, preko postavljenih oficira za vezu. Identifikovanje materijala i dokaza MKSJ i MEMKS koji su relevantni za prioritete slučajeve.	Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine	Implementacija u toku
Republika Srbija nastojaće da se održi dobra praksa prenosa znanja i iskustva iz MKSJ-a, kako bi se steklo opšte i posebno znanje koje se odnosi na konkretne slučajeve.	Kontinuirano	Implementacija u toku
Republika Srbija nastojaće da se održi dobra praksa <i>ad hoc</i> prisustva savetnika TRZ-a u kancelarijama MKSJ-a i MRMKS-a.	Periodično	Implementacija u toku

72

7. REGIONALNA I ŠIRA MEĐUNARODNA SARADNJA

7.1. Regionalna saradnja

Aktivnost	Rok	Status
<p>Ministarstvo pravde će inicirati održavanje regionalne konferencije radi postizanja međudržavnog sporazuma sa Republikom Hrvatskom, BiH i Crnom Gorom o sledećim pitanjima:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Utvrđivanje regionalnih pravila o podeli nadležnosti za postupanje;2. Unapređenje regionalne saradnje u pogledu postupanja po zamolnicama;3. Uspostavljanje olakšanog postupka za pribavljanje dokaza na teritoriji druge države od strane odbrane;4. Jedinstveno postupanje država regiona u pogledu rešavanja sudbine nestalih lica.	I kvartal 2017. godine	Neimplementirano
Ministarstvo pravde osniva radnu grupu koja će tematski i normativno pripremiti predloge za regionalnu konferenciju.	II kvartal 2017. godine	Neimplementirano
TRZ će inicirati nastavak „Paličkog procesa”, kao i održavanje redovnih tromesečnih sastanaka između regionalnih tužilaca.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Implementacija u toku

TRZ će inicirati uspostavljanje zajedničke evidencije slučajeva ratnih zločina na regionalnom nivou čije je rešavanje započeto putem regionalne saradnje.	Kontinuirano, počev od II kvartala 2016. godine	Implementacija u toku
TRZ će raditi na promovisanju uspostavljanja zajedničkih prekograničnih istražnih tužilačkih timova sa zemljama regiona.	Kontinuirano	Nema informacija
Unapređenje saradnje između pravosudnih organa Republike Srbije i SORZ-a sa Privremenim institucijama samouprave u Prištini.	Kontinuirano	Neimplementirano

7.2. Međunarodna saradnja		
Aktivnost	Rok	Status
Aktivno učešće sudija i javnih tužilaca koji postupaju u predmetima ratnih zločina na seminarima iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava i stručnim savetovanjima.	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Implementirano delimično
Ministarstvo pravde, u saradnji sa TRZ-om i VSS-om nastojeće da obezbedi finansijsku podršku projekta prevoda domaćih presuda na engleski jezik, kako bi mogle da budu uključene u <i>Legal Tools Project</i> .	Kontinuirano, počev od I kvartala 2016. godine	Neimplementirano

8. UNAPREĐENJE UKUPNOG ODNOSA DRUŠTVA PREMA PITANJU SUĐENJA ZA RATNE ZLOČINE

Aktivnost	Rok	Status
Dosledno postupanje predsednika nadležnih sudova u skladu sa članom 16a Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine.	Kontinuirano	Neimplementirano
Poboljšanje veb prezentacije Višeg suda u Beogradu, na kojoj će biti dostupne sve neophodne informacije o presudama, a postepeno i same presude u predmetima ratnih zločina.	Kontinuirano	Implementirano delimično
Redovno objavljivanje sadržajnih izveštaja o radu pravosudnih institucija nadležnih za procesuiranje ratnih zločina.	Kontinuirano	Neimplementirano
Redovno objavljivanje izveštaja o sprovođenju strateških dokumenata u oblasti procesuiranja ratnih zločina (Akcioni plan za Poglavlje 23, Nacionalna strategija, Tužilačka strategija).	Kontinuirano	Implementirano delimično
Uz podršku Saveta za sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23 i Pregovaračke grupe za Poglavlje 23, uključivanje predstavnika institucija nadležnih za procesuiranje ratnih zločina u mehanizam saradnje sa organizacijama civilnog društva, kroz učešće na sastancima sa Nacionalnim Konventom za EU.	Kontinuirano	Implementirano delimično

Periodična organizacija kurseva, seminara i obuka za novinare koji izveštavaju sa suđenja za ratne zločine, u saradnji medijskih udruženja, institucija pravosuđa i međunarodnih organizacija.	Kontinuirano	Neimplementirano
Kvalitet i sadržina nastavnog programa koji se dotiče pitanja vezanih za istoriju sukoba u bivšoj Jugoslaviji i zločine koji su tokom sukoba izvršeni, kontinuirano se kontrolišu i unapređuju.	Kontinuirano	Neimplementirano
Objavljivanje teksta Nacionalne strategije na internet stranici Vlade, Ministarstva pravde, TRZ-a, Višeg i Apelacionog suda u Beogradu.	I kvartal 2016. godine	Implementirano delimično
Po usvajanju Nacionalne strategije, najviši državni organi, predvođeni predsednikom Vlade i ministrom pravde, javno će izraziti svoju podršku radu svih domaćih organa koji se bave otkrivanjem, istragom i procesuiranjem ratnih zločina, u borbi protiv nekažnjivosti i poštovanju vladavine prava.	I kvartal 2016. godine	Neimplementirano
Članovi Vlade i narodni poslanici, u skladu s odredbama kodeksa ponašanja za članove Vlade i narodne poslanike, uzdržavaće se od nedozvoljenog komentarisanja rada pravosudnih organa.	Kontinuirano	Neimplementirano

Četvrti izveštaj

o sprovođenju Nacionalne strategije
za procesuiranje ratnih zločina

Izdavač:

Fond za humanitarno pravo

Dečanska 12, Beograd

www.hlc-rdc.org

Autorka: Višnja Šijačić

Urednica: Ivana Žanić

Lektor: Predrag Ivanović

Grafičko oblikovanje: Milica Dervišević

Tiraž: 100

Štamparija: Instant System, Beograd

ISBN 978-86-7932-102-2

© Fond za humanitarno pravo

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

341.322.5:343.11(497.11)"2018/2019"(047)

ШИЈАЧИЋ, Вишња, 1985-

Četvrti izveštaj o sprovođenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina / [Višnja Šijačić].
- Beograd : Fond za humanitarno pravo, 2019 (Beograd : Instant System). - 80 str. : table ; 24 cm

Podatak o autorki preuzet iz kolofona. - Tiraž 100. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-7932-102-2

a) Ратни злочини -- Судски процеси -- Србија -- 2018-2019 -- Извештаји

COBISS.SR-ID 277936140

